

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Т.С. ОСТРЯНКО

***ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО
ПЕДАГОГА В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ***

**Навчально-методичний посібник для студентів,
які навчаються за напрямом підготовки
6.010106 «Соціальна педагогіка»
денної та заочної форми навчання**

Чернігів
Видавець Лозовий В.М.
2014

УДК 37.091.12:36–051(075.8)

ББК Ч 421.424

О-79

Рецензенти

кандидат педагогічних наук
Янченко Т.В.

кандидат педагогічних наук
Рень Л.В.

Відповідальний редактор

кандидат педагогічних наук, професор
Завацька Л.М.

Острянко Т.С.

О-79 Професійна діяльність соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі: Навчально-методичний посібник для студентів, які навчаються за напрямом підготовки 6.010106 «Соціальна педагогіка» денної та заочної форми навчання. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014. – 72 с.

ISBN 978-617-7223-14-5

У навчально-методичному посібнику представлено програму навчальної дисципліни «Професійна діяльність соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі», тематику лекцій і практичних занять, завдання для самоконтролю та самостійної роботи, перелік рекомендованої літератури, питання до підсумкового контролю.

Навчально-методичний посібник призначений для студентів, які здобувають фах соціального педагога, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, соціальних педагогів, практичних психологів та учителів загальноосвітніх навчальних закладів.

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка (Протокол № 6 від 24 лютого 2014 р.).

УДК 37.091.12:36–051(075.8)

ББК Ч 421.424

ISBN 978-617-7223-14-5

© Т.С. Острянко, 2014

ПЕРЕДМОВА

Процес входження України у світовий освітній простір зумовив необхідність перегляду та корекції вимог до системи психологічного та соціального забезпечення освіти, а саме: підвищення якості і забезпечення доступності послуг у сфері психології та соціальної роботи, спрямованих на збереження й укріплення здоров'я учнів, встановлення гармонійних відносин між особистістю учня та суспільством, створення сприятливих умов для самореалізації та саморозвитку школярів, посилення виховного компоненту в системі освіти. Сучасні реформи у галузі освіти покликані змінити як зміст освіти, так і способи його засвоєння. Відтак, нагальним є питання про розширення змісту освіти, створення умов для поглиблення практичної складової підготовки фахівців. Соціальні педагоги – фахівці, які відносно нещодавно з'явилися у загальноосвітніх навчальних закладах, а тому їхні професійні обов'язки потребують поглибленого вивчення задля їх коректного і ефективного використання усіма учасниками навчально-виховного процесу загальної середньої ланки освіти.

Сьогодні соціальний педагог виконує різноманітні ролі у закладі освіти, які, в свою чергу, передбачають розв'язання широкого кола проблем виховного характеру. Перед соціальним педагогом стоїть завдання педагогічними методами крізь призму виховної роботи допомагати учням, їхнім батькам вирішувати проблеми, обумовлені складними сімейними і соціальними ситуаціями. Попри те, що соціальний педагог у ЗНЗ є повноцінним членом педагогічного колективу, цей фахівець продовжує виконувати функції, які далеко виходять за межі його професійних обов'язків. Водночас, деякі його функції здійснюють класні керівники, психологи, що призводить до спотвореного стереотипного уявлення про роль соціального педагога у школі в учасників навчально-виховного процесу. Об'єктивно необхідною постає конкретизація ролі соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі й налагодження тісної взаємодії фахівця з педагогічним колективом закладу та батьками учнів для повноцінної реалізації ним професійних функцій.

Сучасний соціальний педагог загальноосвітнього навчального закладу повинен вивчати соціальне оточення дитини з його виховним потенціалом, забезпечувати педагогізацію соціуму, надавати допомогу сім'ї у процесі формування і розвитку дитини.

Навчальна дисципліна «Професійна діяльність соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі» передбачає опанування студентами фаховими знаннями, необхідними для організації та налагодження соціально-педагогічної діяльності у загальноосвітньому навчальному закладі.

Навчально-методичний посібник містить робочу програму навчальної дисципліни, розділену на змістові модулі, у яких розкрито зміст лекційних та практичних занять; завдання для самостійної роботи студентів; список рекомендованої літератури; критерії оцінки навчальної діяльності студентів.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА
В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ»
(за вимогами ECTS)

Курс	Напря́м, осві́тньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS: 2 Змістових модулів: 3 Загальна кількість годин: 72 Тижневих годин: 3	<i>Шифр та назва галузі знань</i> 0101 Педагогічна освіта <i>Шифр та назва напряму підготовки</i> 6.010106 Соціальна педагогіка <i>Освітньо- кваліфікаційний рівень</i> Бакалавр	Нормативна 4-й рік підготовки 1-й семестр <i>Лекцій (теоретична підготовка):</i> 16 годин <i>Практичних:</i> 20 годин Самостійна робота: 36 годин Вид підсумкового контролю: залік

**СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ»**

Теми	Кількість годин, відведених на:			
	Лекції	Семінарські та практичні заняття	Самостійну роботу	
			Підготовка до практичних занять	Самостійне опрацювання програмних питань
Змістовий модуль 1. Основні аспекти професійної діяльності соціального педагога в середовищі загальноосвітнього навчального закладу				
Поняття, становлення та розвиток психологічної служби в загальноосвітніх навчальних закладах	2			2
Основи професійної діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі	2			2
Соціально-педагогічна діяльність в закладах освіти		2	2	
Професійний і особистісний розвиток соціального педагога		2	2	
Змістовий модуль 2. Технологічне забезпечення діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі				
Нормативно-правове забезпечення роботи психологічної служби загальноосвітнього навчального закладу	2			2
Функціональні обов'язки і основні види діяльності соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі	2			2

Теми	Кількість годин, відведених на:			
	Лекції	Семінарські та практичні заняття	Самостійну роботу	
			Підготовка до практичних занять	Самостійне опрацювання програмних питань
Документація соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу		4	4	
Основні функції діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі		2	2	
Змістовий модуль 3. Зміст роботи соціального педагога в шкільному середовищі				
Теоретичні основи системи організації соціально-педагогічної діяльності у навчальному закладі	2			3
Організація професійної взаємодії соціального педагога в шкільному середовищі крізь призму реалізації його основних функцій	4			3
Соціально-педагогічний захист дитинства в роботі соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу		2	2	
Робота соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу з обдарованими учнями		2	2	

Теми	Кількість годин, відведених на:			
	Лекції	Семінарські та практичні заняття	Самостійну роботу	
			Підготовка до практичних занять	Самостійне опрацювання програмних питань
Соціально-педагогічна робота з дітьми і підлітками девіантної поведінки у загальноосвітньому навчальному закладі		2	2	
Робота соціального педагога з сім'єю		2	2	
Робота соціального педагога з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах		2	2	
Організація соціально-педагогічної діяльності в закладах інтернатного типу	2			2
Усього годин	16	20	20	16
			36	

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ»
(За вимогами ECTS)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Соціально-педагогічна діяльність загальноосвітнього навчального закладу є однією з головних у структурі психологічної служби системи освіти України. Навчальна дисципліна «Професійна діяльність соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі» адресована студентам вищих навчальних закладів, які навчаються за напрямом підготовки 6.010106 «Соціальна педагогіка». Вивчення курсу передбачає наявність у студентів знань з загальної та вікової психології, педагогіки, вікової фізіології, правознавства, соціології. Даний курс рекомендується включати в навчальний план III-IV років навчання в якості дисципліни блоку професійної і практичної підготовки. Під час опрацювання курсу студенти вивчають теоретичні основи діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі. На практичних заняттях, за допомогою моделювання та проектування окремих фрагментів соціально-педагогічної роботи з усіма учасниками навчально-виховного процесу, у студентів повинні сформуватись навички, необхідні для професійної діяльності соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі. У результаті засвоєння навчальної дисципліни у студентів формуються компетенції та професійна майстерність для роботи з усіма суб'єктами соціально-педагогічного процесу.

Мета курсу – сформувати у студентів знання про сутність та особливості соціально-педагогічної діяльності у загальноосвітньому навчальному закладі; сформувати уміння та навички практичної діяльності соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі.

Завдання:

- здійснити аналіз нормативно-правової документації, що регламентує соціально-педагогічну діяльність в навчальному закладі;
- сформувати у студентів знання про зміст основних напрямків діяльності соціального педагога у школі;
- сформувати у студентів уміння педагогічної взаємодії з учнями, батьками та педагогічним колективом освітнього закладу;
- сприяти розвитку спеціальних і організаційних умінь соціально-педагогічної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі;
- ознайомити студентів з особливостями організаційної роботи соціального педагога у школі;
- дати студентам уявлення про коло проблем, які вирішує фахівець у загальноосвітній школі;

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- посадову інструкцію соціального педагога школи;
- нормативно-правову документацію соціального педагога;
- основні положення нормативно-правових документів щодо захисту дитинства; роботи з соціально-незахищеними категоріями учнів;
- функціональні обов'язки соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі;
- форми, методи, прийоми соціально-педагогічної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі;
- критерії надання статусу «учень соціально-незахищеної категорії» в учнівському колективі;
- потреби учнів соціально-незахищених категорій та їхніх сімей.

уміти:

- здійснювати планування роботи;
- здійснювати моніторинг соціально-педагогічних проблем у навчальному закладі;
- визначати соціально-психологічні особливості учнів та соціальний статус методами бесіди, спостереження, опитування, інтерв'ювання, аналізу документів, анкетування учасників навчально-виховного процесу;
- опрацьовувати емпіричний матеріал, отриманий в результаті проведеного діагностичного обстеження та ставити соціальний діагноз;
- здійснювати паспортизацію навчального закладу, класів;
- організовувати взаємодію з різними соціальними інститутами;
- вивчати особливості життєдіяльності дітей в умовах сім'ї;
- проводити соціально-педагогічні заходи для учнів, батьків, учителів.

На вивчення дисципліни відводиться 72 години / 3 кредити ECTS, у тому числі: 16 годин лекційних занять, 20 годин практичних занять та 36 годин самостійної роботи. В ході навчання викладач здійснює поточний контроль знань, умінь та навичок студентів. По завершенню вивчення курсу студенти складають залік.

Змістовий модуль 1.

Основні аспекти професійної діяльності соціального педагога в середовищі загальноосвітнього навчального закладу.

Історія становлення вітчизняної психологічної служби як системи психологічної допомоги у сфері освіти. Етапи становлення і розвитку професії «соціальний педагог» у загальноосвітніх навчальних закладах України. Завдання, структура та управління, зміст діяльності психологічної служби. Положення про психологічну службу системи освіти України. Роль і функції психологічної служби в системі освіти. Спеціалізації в роботі соціального педагога.

Предмет професійної діяльності соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу. Основні напрямки соціально-педагогічної діяльності в навчальному закладі. Розподіл обов'язків соціального педагога за профілем діяльності (охорона здоров'я та гігієна, профілактика шкільної та соціальної дезадаптації, дозвіллева діяльність, педагогічна просвіта та робота з батьками, опіка та піклування тощо). Документація соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу.

Змістовий модуль 2.

Технологічне забезпечення діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі.

Нормативно-правові документи, які регламентують роботу психологічної служби. Психологічний супровід національних, державних та регіональних програм. Нормативно-правові документи, які забезпечують роботу соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу з різними категоріями учнів. Нормативно-правові документи захисту дитинства. Інструментарій соціального педагога.

Посадові обов'язки соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу. Професійний статус соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі. Основні функції та види діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі. Основний зміст роботи соціального педагога у навчальному закладі (психологічний супровід розвитку дітей та учнівської молоді, участь у виховній роботі загальноосвітнього навчального закладу, робота з оптимізації навчально-виховного процесу). Хронометраж соціально-педагогічної діяльності (розрахункові норми, вимоги).

Змістовий модуль 3.

Зміст роботи соціального педагога в шкільному середовищі.

Сутність поняття «організація», «система» у соціально-педагогічній діяльності. Особливості організації психологічної служби в школі. Організаційна робота соціального педагога. Проблеми організації діяльності соціального педагога в системі освіти. Організаційно-педагогічна діяльність соціального педагога у школі.

Педагогічні умови професійного співробітництва соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі.

Організація взаємодії соціального педагога з практичним психологом загальноосвітнього навчального закладу, класним керівником. Організація взаємодії соціального педагога з адміністрацією закладу та педагогом-організатором. Організація взаємодії соціального педагога з батьками учнів. Взаємодія соціального педагога з учителями-предметниками. Зовнішні зв'язки соціального педагога. Професійна взаємодія соціального педагога із закладами, що забезпечують соціальний захист.

Система інтернатних закладів в Україні. Методика роботи закладу інтернатного типу. Методи роботи вихователів в інтернатних закладах. Напрямки роботи соціального педагога в закладах інтернатного типу.

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС (16 год.)

Змістовий модуль 1.

Основні аспекти професійної діяльності соціального педагога в середовищі загальноосвітнього навчального закладу.

Лекція 1.

Поняття, становлення та розвиток психологічної служби в загальноосвітніх навчальних закладах (2 год.).

План:

1. Історія становлення вітчизняної психологічної служби як системи психологічної допомоги у сфері освіти.
2. Етапи становлення і розвитку професії «соціальний педагог» у загальноосвітніх навчальних закладах України.
3. Завдання, структура та управління, зміст діяльності психологічної служби. Положення про психологічну службу системи освіти України.
4. Роль і функції психологічної служби в системі освіти.
5. Спеціалізації в роботі соціального педагога.

Література:

Основна:

1. Бенера В.Є. Психологічна служба в закладах освіти. Практикум: Навчальний посібник [для вищих навчальних закладів]. – Вид. 2-ге, перевид. / В.Є. Бенера. – Кременець: ВЦ КОГШ ім. Тараса Шевченка, 2013. – 560 с.
2. Веретенко О.О. Становлення професії соціального педагога в Україні / О.О. Веретенко // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 4. – С. 21–22.
3. Кашкарьова Л.Р. Психологічна служба в системі освіти: навчально-методичний комплекс для студентів зі спеціальності «Практична психологія» / Л.Р. Кашкарьова. – Бердянськ: БДПУ, 2012. – 225 с.
4. Наказ МОН України №592/33 від 15 серпня 2001 р. «Про забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти України» // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 7. – С. 47–48.
5. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: Навчально-методичний посібник: в 2 т. / [За ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка]. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т. 1. – 328 с.
6. Панок В.Г. Нове положення про психологічну службу системи освіти України / В.Г. Панок, І.І. Цушко // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – № 2. – С. 34–38.
7. Панок В.Г. Про основні завдання психологічної служби системи освіти України у 2003-2004 навчальному році / В.Г. Панок, І.І. Цушко // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 1. – С. 77–80.

8. Рацул А.Б. Вступ до спеціальності: «Соціальний педагог»: Навчальний посібник / А.Б. Рацул, А.А. Семез, О.А. Рацул. – Кіровоград: «КОД», 2008. – 308 с.
9. Социально-психологическая служба в образовательных учреждениях Украины / Ю.Б.Максименко, И.П. Колесник, Л.В.Хомик, В.П. Покась, А.С. Аблятипов, Е.П. Беловицкая, В.Н. Норченко. – К.: РУНЦ «ДИНИТ», 2001. – 100 с.
10. Соціально-правові основи діяльності психологічної служби в системі освіти: Навчально-методичний посібник / [І.В. Козубовська, В.В. Сагарда, О.В. Дорогіна та ін.]; За ред. І.В. Козубовської, В.В. Сагарди. – Ужгород: УжДУ, 2000. – 390 с.

Додаткова:

1. Веретенко О.О. Становлення професії соціального педагога в Україні / О.О. Веретенко // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 4. – С. 21–22.
2. Гермогенова М.Д. Теория и методика работы социального педагога: Учебное пособие / Гермогенова М.Д., Корнилова А.Г., Мордовская А.В. – Якутск: Изд-во Якутского университета, 1997. – 141 с.
3. Дубровина И.В. Школьная психологическая служба: Вопросы теории и практики / И.В. Дубровина / [Науч.-исслед. ин-т общей и педагогической психологии Акад. пед. наук СССР]. – М.: Педагогика, 1991. – 232 с.
4. Изотова Е.И. Психологическая служба в образовательном учреждении: учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / Е.И. Изотова. – 2-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 288 с.
5. Колесникова О.В. Структура діяльності шкільної соціальної психолого-педагогічної служби / О.В. Колесникова // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2010. – Ч. 1. – С. 90–100.
6. Колесникова О.В. Шкільна соціальна психолого-педагогічна служба, її роль в роботі з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування / О.В. Колесникова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка. Соціальна робота. Матеріали Міжнародної практичної конференції 22-23 вересня 2005 року, м. Ужгород. – Ужгород: УжНУ, 2005. – С. 46–48.
7. Краснова Н.П. Напрями та типові технології діяльності соціального педагога в загальноосвітній школі / Н.П. Краснова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 1. – С. 71–82.
8. Лист МНО України №1/9-272 від 02.08. 2001 «Про особливості діяльності практичних психологів (соціальних педагогів) загальноосвітніх навчальних закладів у 2001-2002 навчальному році» // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 7. – С. 34–36.
9. Максименко Ю.Б. Освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця з соціальної роботи / Ю.Б. Максименко, Т.І. Маліненко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 10. – С. 43–48.

10. Малых С.Б. Психологическая служба в системе образования Германии / С.Б. Малых, А.Н. Шапкина // Вопросы психологии. – 2004. – № 5. – С. 127–140.
11. Мардахаев Л. Социальная педагогика: курс лекций / Л. Мардахаев; под ред. В. Беляева. – М.: Изд-во МГСУ, 2002. – 256 с.
12. Нагавкина Л. Подготовка социального педагога: проблемное поле профессиональной деятельности / Л. Нагавкина // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 91–103.
13. Наказ МОН України №592/33 від 15 серпня 2001 р. «Про забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти України» // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 7. – С. 47–48.
14. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: Навчально-методичний посібник: в 2 т. / За ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т. 1. – 328 с.
15. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Р.В. Овчарова. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 480 с.
16. Пашнев Б.К. Психологическая служба: какой ей быть в школе / Б.К. Пашнев // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 8. – С. 29–31.
17. Социально-психологическая служба в образовательных учреждениях Украины / Ю.Б.Максименко, И.П. Колесник, Л.В.Хомик, В.П. Покась, А.С. Аблятипов, Е.П. Беловицкая, В.Н. Норченко. – К.: РУНЦ «ДИНИТ», 2001. – 100 с.
18. Соціально-правові основи діяльності психологічної служби в системі освіти: Навчально-методичний посібник / [І.В. Козубовська, В.В. Сагарда, О.В. Дорогіна та ін.]; За ред. І.В. Козубовської, В.В. Сагарди. – Ужгород: УжДУ, 2000. – 390 с.
19. Фридман Л. Школьная психологическая служба: формы деятельности / Л. Фридман // Народное образование. – 2001. – № 2. – С. 135–141.

Лекція 2.

Основи професійної діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі (2 год.).

План:

1. Предмет професійної діяльності соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу.
2. Основні напрямки соціально-педагогічної діяльності в навчальному закладі. Розподіл обов'язків соціального педагога за профілем діяльності (охорона здоров'я та гігієна, профілактика шкільної та соціальної дезадаптації, дозвіллева діяльність, педагогічна просвіта та робота з батьками, опіка та піклування тощо).
3. Документація соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу.

Література:

Основна:

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.В. Безпалько – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
2. Заверико Н.В. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 240 с.
3. Професійний довідник соціального педагога / Укладач О.І. Рассказова. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 208 с.
4. Соціальна педагогіка: Підручник / За ред. проф. А.Й. Капської. – 4-те вид. виправ. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.

Додаткова:

1. Колесникова О.В. Щодо проблем організації соціально-педагогічної роботи в загальноосвітній школі / О.В. Колесникова // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2005. – №3 (11). – Липень-вересень. – С. 58–67.
2. Колесникова О.В. Місце і роль соціального педагога в сучасній загальноосвітній школі / О.В. Колесникова // Проблеми освіти: Науково-методичний збірник. – К.: Науково-методичний центр вищої освіти, 2007. – Спец. вип. – 264 с.

Змістовий модуль 2.

Технологічне забезпечення діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі.

Лекція 3.

Нормативно-правове забезпечення діяльності соціального педагога (2 год.).

План:

1. Нормативно-правові документи, які регламентують роботу психологічної служби.
2. Психологічний супровід національних, державних та регіональних програм.
3. Нормативно-правові документи, які забезпечують роботу соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу з різними категоріями учнів.
4. Нормативно-правові документи захисту дитинства.
5. Інструментарій соціального педагога.

Література:

Основна:

1. Агаркова Н. Законодавче забезпечення соціально-педагогічної роботи з дітьми у загальноосвітній школі / Н. Агаркова // Рідна школа. – 2003. – № 1. – С. 28–30.
2. Артющікіна Л.М. Соціально педагог школи: теорія та практика роботи: Навчально-методичний посібник [для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка»] / Л.М. Артющікіна. – Суми: Сум ДПУ ім. А.С. Макаренка, 2004. – 124 с.
3. Закревська Л. Перші кроки соціального педагога у школі. На допомогу соціальному педагогу-початківцю / Л. Закревська. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2005. – 52 с.
4. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України / Упоряд. Панок В.Г., Цушко І.І., Обухівська А.Г. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 436 с.
5. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України / Упоряд. В.Г. Панок, І.І. Цушко, А.Г. Обухівська. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 224 с.
6. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України / Упоряд. В.Г. Панок, І.І. Цушко, А.Г. Обухівська – К.: Шк. світ. 2008. – 256 с.
7. Короткий довідник нормативних документів з соціальної роботи: Навчально-довідковий посібник / [Укл. О.І. Пенішкевич, С.В. Андрійчук]. – Чернівці: Рута, 2007. – Частина 1. – 98 с.
8. Планування роботи школи. – Харків: Вид. група «Основа», 2010. – 384 с.
9. Сейко Н.А. Соціальна педагогіка: Методичний посібник / Н.А. Сейко. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 260 с.
10. Соціальна служба в Україні: соціально-психологічні засади формування й ефективного функціонування. Матеріали науково-практичної конференції. 12 травня 2005 р., м. Черкаси / Ред. кол.: В.В. Москаленко, Н.І. Кривоконь, Н.М. Дембицька. – К.: Фенікс, 2005. – 664 с.
11. Шкуркіна В.М. Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами в умовах інтернатного закладу / В.М. Шкуркіна // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 4. – С. 60–62.

Додаткова:

1. Мудрик А.В. Социальная педагогика: Учеб. [для студ. пед. вузов] / А.В.Мудрик; Под ред. В.А. Сластенина. – М.: Академия, 2000. – 200 с.
2. Никитина Н.И. Методика и технология работы социального педагога: Учеб. пособие [для студентов пед. училищ и колледжей, обучающихся по специальности «Соц. педагогика»] / Н.И. Никитина. – М.: Владос, 2007. – 339 с.
3. Закон України «Про захист суспільної моралі» (2003 р.).
4. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 року.
5. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» (15.11.2001 р.).

6. Закон України «Про охорону дитинства» (2001 р.).
7. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» (від 13.01.2005 р. №2342–IV).
8. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» (1992 р.).
9. Закон України «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року» (від 05.03.2009 № 1065-VI).
10. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї (від 15.11.2001 р. № 2789-111), ст.4-15; ст.17.
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 173-2).
12. Конвенція ООН про права дитини (1989 р.).
13. Конституція України (1996 р.).
14. Кримінальний Кодекс України (Ст. 121-125, 126).
15. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам (16.11.2000 р. № 2109-14 та ЗУ від 20.12.2001 р. № 1768).
16. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям (01.06.2000 р. № 1768-14).
17. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні (21.03.1991 р. № 875).
18. Сімейний Кодекс України (Ст. 7, 164).

Накази, листи Міністерства освіти і науки України:

1. Документація професійної діяльності соціального педагога. Посадова інструкція, планування роботи та основні напрямки роботи, робочий стіл соціального педагога» (лист МОН України від 27 липня 2007 р).
2. Лист МОН України від 05.03.08 р. №1/9-128 з додатками про статистичний звіт соціального педагога, соціального педагога по роботі з дітьми-інвалідами, нормативами часу на основні види роботи соціального педагога, соціального педагога по роботі з дітьми-інвалідами.
3. Лист МОН України від 27 липня 2007 року «Документація професійної діяльності соціального педагога. Посадова інструкція, планування роботи та основні напрямки роботи, робочий стіл соціального педагога».
4. Лист МОН України від 27 липня 2007 року «Документація професійної діяльності соціального педагога. Посадова інструкція, планування роботи та основні напрямки роботи, робочий стіл соціального педагога».
5. Лист МОН України від 27.08.2000 року № 1/9-352 «Про планування діяльності, ведення документації і звітності усіх ланок психологічної служби системи освіти України».
6. Наказ МОНУ «Про вжиття заходів щодо запобігання насильству над дітьми» (від 01.02.2010 р.).
7. Наказ МОНУ від 28.12.2006 р. №865, наказ МОНУ від 25.12.2007 р. «Про організацію і проведення соціально-педагогічної та психологічної роботи з дітьми трудових мігрантів».

8. Положення про психологічну службу системи освіти України (наказ МОНУ № 127 від 03.05.1999 р., Наказ МОНУ № 439 від 07.06.2001 р.).
9. Положення про умови та порядок надання адресної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям (1994).
10. Про атестацію практичних психологів (соціальних педагогів) загальноосвітніх навчальних закладів та центрів практичної психології і соціальної роботи (лист від 13.12.2001 р. № 1/9-439).
11. Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України (наказ від 07.06.2001 р. № 439).
12. Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України (наказ від 02.07.2009 р. № 616).
13. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 р. №564 і від 26.04.2002 р. № 565 (від 06.02.2006 р. № 107).
14. Про внесення змін і доповнень до нормативів чисельності практичних психологів та соціальних педагогів навчальних закладів (лист від 18.08.2003 р. № 1/9-385).
15. Про внесення змін і доповнень до нормативів чисельності практичних психологів та соціальних педагогів навчальних закладів (лист Міністерства освіти і науки України від 15.08.2007 р. № 1/9-479).
16. Про забезпечення прав дітей-інвалідів та дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (27.11.2007 № 1041).
17. Про забезпечення розвитку психологічної служби в системі освіти України (наказ від 15.08.2001 р. № 592/33).
18. Про затвердження положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України (наказ від 20.04.2001 р. № 330).
19. Про затвердження положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших закладів (наказ від 19.10.2001 р. № 691).
20. Про затвердження Положення про психологічну службу системи освіти України (наказ від 03.05.1999 р. № 127).
21. Про затвердження «Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» у 2006 році (від 06.02.2006 р. № 106).
22. Про затвердження розмірів посадових окладів (ставок заробітної плати) працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ (наказ від 30.05.2003 р. № 338).
23. Про затвердження Типового положення про СОС-дитяче містечко (від 15.03.02006 р. № 310).
24. Про затвердження Типового положення про центри практичної психології і соціальної роботи (наказ від 15.08.2000 р. № 386).
25. Про затвердження умов проведення всеукраїнського конкурсу «Кращий працівник психологічної служби системи освіти» (наказ від 27.12.2005 р.).

26. Про найменування посад, розміри посадових окладів, тривалість щорічної відпустки працівників психологічної служби (лист від 30.10.2003 р. № 1/9-488).
27. Про недопущення проведення тренінгів, обстежень та опитувань усіх учасників навчально-виховного процесу представниками сторонніх організацій без попередньої експертизи згідно з «Положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України» (лист Міністерства Освіти і науки України від 27.07.2007 р. № 1/9-488).
28. Про організаційне і фінансове забезпечення відпочинку та оздоровлення дітей в Україні (1997).
29. Про освітній та кваліфікаційний рівень практичних психологів і соціальних педагогів навчальних закладів (лист від 08. 12.2005 р. № 1/9–701).
30. Про особливості діяльності практичних психологів (соціальних педагогів) загальноосвітніх навчальних закладів (лист МОН № 1/9–272 від 02.08.01 р.).
31. Про підпорядкування центральної психолого-медико-педагогічної консультації (наказ від 26.11. 2002 р. № 673/79).
32. Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і науки України (наказ від 28.12.2006 р. №864).
33. Про планування діяльності, ведення документації і звітності усіх ланок психологічної служби системи освіти України (лист від 27.08.2000 р. №1/9-352).
34. Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (від 05.04.1994 р. № 226).
35. Про проведення атестації керівників та методистів-психологів центрів практичної психології і соціальної роботи (наказ від 19.11.2002 р. № 661).
36. Про проведення психологічних та соціологічних досліджень серед учасників навчально-виховного процесу (лист МОНУ від 27.07.2007 р. № 1/9-448).
37. Про тривалість робочого тижня практичних психологів, соціальних педагогів (від 27.11. 2000 р. № 109).
38. Про утворення Державного департаменту з усиновлення та захисту прав дитини (від 25.03.2006 р. № 367).
39. Типове положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОНУ від 06.10.2010 р. № 930).
40. Типове положення про центри практичної психології і соціальної роботи (наказ МОНУ № 386 від 15.08.2000 р.) Наказ «Про затвердження положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України.

Постанови Кабінету міністрів України:

1. Про затвердження Типового положення про Центр соціально-психологічної реабілітації дітей (2004 р.).
2. Про підтримку сімей при народженні дитини (2004 р.).
3. Про затвердження порядку організації виїзду дітей за кордон на відпочинок та оздоровлення (2005 р.).
4. Про додаткові соціальні гарантії для малозабезпечених сімей з хворими дітьми 1-го і 2-го року життя (08.02.1994 р. № 66).

Укази Президента України:

1. Про додаткові заходи щодо посилення захисту багатодітних і неповних сімей (30.12.2000 р. № 13/96).
2. Про заходи щодо поліпшення становища багатодітних сімей (12.11.1999 р. № 1460/99).
3. Про заходи щодо поліпшення умов виховання, навчання та утримання дітей, які мають вади у фізичному та розумовому розвитку (29.04.1991 р. № 103).
4. Про комплексну програму розв'язання проблем інвалідності (12.01.1992 р., № 31).
5. Про додаткові заходи щодо соціального захисту осіб з обмеженими фізичними можливостями (2003).
6. Положення про індивідуальну програму реабілітації та адаптації інвалідів (1992).
7. Про поліпшення забезпечення інвалідів по зору деякими засобами реабілітації (7.06. 1999 р. № 983).
8. Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів (12.10.2000 р. № 1545).

Лекція 4.

Функціональні обов'язки і основні види діяльності соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі (2 год.).

План:

1. Посадові обов'язки соціального педагога середньої школі. Професійний статус соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі.
2. Основні функції та види діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі.
3. Основний зміст роботи соціального педагога у навчальному закладі (психологічний супровід розвитку дітей та учнівської молоді, участь у виховній роботі загальноосвітнього навчального закладу, робота з оптимізації навчально-виховного процесу).
4. Хронометраж соціально-педагогічної діяльності (розрахункові норми, вимоги).

Література:

Основна:

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: Навч. посіб / О.В. Безпалько. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
2. Соціальна педагогіка: Підручник / За ред. проф. А.Й. Капської. – 4-те вид. виправ. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
3. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М. Завацька. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
4. Закревська Л. Перші кроки соціального педагога у школі. На допомогу соціальному педагогу-початківцю / Л. Закревська. – Кам'янець-подільський: Аксіома, 2005. – 52 с.
5. Зверева І.Д. Діяльність соціального педагога в середовищі: зміст, форми, методи / І.Д. Зверева // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича. – Ужгород, 1999. – Ч. I. – С. 268–271.
6. Литвиненко С.А. Основи соціально-педагогічної діяльності: Навч. посібник [для студ. вищих пед. навч. закладів] / С.А. Литвиненко. – Одеса: ПНЦ АПН, 2007. – 187 с.
7. Мельник Ю. Соціальний педагог та його професійна діяльність / [Ю. Мельник, С. Шаргородська]; Упоряд.: Т. Шаповал, Т. Гончаренко. – К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л.Галіцина, 2006. – 80 с.
8. Моїсеєнко К. Особливості роботи соціального педагога в загальноосвітньому закладі / К. Моїсеєнко // Соціальний педагог. – 2008. – С. 36–39.
9. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: Навчально-методичний посібник: в 2 т. / За ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т. 2. – 284 с.
10. Професія «соціальний працівник» / [Упоряд. О. Главник]; за заг. ред. К. Шендеровської. – К., 2006. – 112 с.
11. Соціальна педагогіка. Мала енциклопедія / За ред. І.Д. Зверєвої. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
12. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / [І.Д. Зверева, О.В. Безпалько, С.Я. Харченко та ін.]; За заг. ред. І.Д. Зверєвої, Г.М. Лактіонової. – К.: Науковий світ, 2003. – 233 с.

Додаткова:

1. Должностные обязанности и тарифно-квалификационные характеристики социального педагога // Социальная педагогика. – 2005. – № 1. – С. 105–109.
2. Лист Міністерства освіти і науки України від 05.03.2008 р., № 1/9-128 «Щодо ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і науки України».

3. Лондон Д. Психологическая служба помогает подросткам найти место в жизни / Д. Лондон, З. Манаенкова // Народное образование. – 2000. – № 7. – С. 157–162.
4. Мустаева Ф. Социальный педагог – зона доверия / Ф. Мустаева // Социальная педагогика. – 2004. – № 2. – С. 37–42.
5. Нагавкина Л. Подготовка социального педагога: проблемное поле профессиональной деятельности / Л. Нагавкина // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 91–103.
6. Нагавкина Л.С. Социальный педагог: введение в должность: Сб. материалов / Л.С. Нагавкина, О.К. Крокинская, С.А. Косабуцкая. – СПб., 2002. – 272 с.
7. Шкуркіна В.М. Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами в умовах інтернатного закладу / В.М. Шкуркіна // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 4. – С. 60–62.

Змістовий модуль 3.

Зміст роботи соціального педагога в шкільному середовищі.

Лекція 5.

Теоретичні основи системи організації соціально-педагогічної діяльності у навчальному закладі (2 год.).

План:

1. Сутність поняття «організація», «система» у соціально-педагогічній діяльності. Особливості організації психологічної служби в школі.
2. Організаційна робота соціального педагога. Проблеми організації діяльності соціального педагога в системі освіти.
3. Системний підхід та його особливості у соціально-педагогічній діяльності.
4. Педагогічні умови професійного співробітництва соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі.

Література:

Основна:

1. Єрмола А. Психологічне забезпечення управління освітою / А. Єрмола, О. Василенко // Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць / За заг. редакцією акад. І.Ф. Прокопенка, чл.-кор. В.І. Лозової. – Харків: ХДПУ, 1998. – Вип. 7. – С. 30–32.
2. Закревська Л.М. Перші кроки соціального педагога у школі. На допомогу соціальному педагогу-початківцю / Л.М. Закревская. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2005. – 52 с.
3. Капська А.Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / [А.Й. Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола]; Загальна ред.: І. Звереві та Г. Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2001. – 129 с.

4. Педагогічний словник / За ред. дійсного члена АПН України Ярмаченка М.Д. – К., 2001. – 516 с.
5. Рудь М.В. Соціально-педагогічна робота в загальноосвітній школі: Навчально-методичний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / М.В. Рудь. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 198 с.
6. Соціальна педагогіка: теорія і технології. Підручник / За ред. І.Д. Зверевої. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
7. Соціальна робота в Україні: перші кроки / Під ред. В. Полтавця. – К., 2000. – 236 с.
8. Соціальна служба в Україні: соціально-психологічні засади формування й ефективного функціонування. Матеріали науково-практичної конференції. 12 травня 2005 року, м. Черкаси / [Ред. кол.: В.В. Москаленко, Н.І. Кривоконь, Н.М. Дембицька]. – К.: Фенікс, 2005. – 664 с.
9. Федорина Н.Є. Превентивний підхід до організації педагогічного процесу в умовах загальноосвітньої школи / Н.Є. Федорина // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2007. – № 17. – С. 255–265.
10. Шульга В.В. Соціальний педагог у загальноосвітньому навчальному закладі: Методичні рекомендації / В.В. Шульга. – К.: Ніка-Центр, 2004. – 124 с.

Додаткова:

1. Гермогенова М.Д. Теория и методика работы социального педагога: Учебное пособие / Гермогенова М.Д., Корнилова А.Г., Мордовская А.В. – Якутск: Изд-во Якутского университета, 1997. – 141 с.
2. Нагавкина Л. Планирование соціально-педагогической работы / Л. Нагавкина // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 39–48.
3. Социальный педагог в образовании. Учебно-методич. пособие. – Самара. 2000. – 202 с.
4. Хакен Г. Синергетика: [Пер. з англ.] / Г. Хакен. – М.: Мир, 1980. – 404 с.

Лекція 6.

Організація професійної взаємодії соціального педагога в шкільному середовищі крізь призму реалізації його основних функцій (4 год.).

План:

1. Організація взаємодії соціального педагога з практичним психологом загальноосвітнього навчального закладу.
2. Організація співпраці соціального педагога з класним керівником навчального закладу.
3. Організація взаємодії соціального педагога з адміністрацією закладу.
4. Організація взаємодії соціального педагога з батьками учнів.
5. Взаємодія соціального педагога з учителями-предметниками.
6. Зовнішні зв'язки соціального педагога. Професійна взаємодія соціального педагога із закладами, що забезпечують соціальний захист.

Література:

Основна:

1. Артюшкіна Л.М. Соціальний педагог школи: теорія та практика роботи: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» / Л.М. Артюшкіна. – Суми: Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. – 124 с.
2. Безпалько О.В. Напрями та функції професійної діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі / О.В. Безпалько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.psyh.kiev.ua/Напрями_та_функції_професійної_діяльності_соціального_педагога_у_загальноосвітньому_навчальному_закладі
3. Белаш О. Діти соціально незахищених категорій: Взаємодія заступника директора навчального закладу з виховної роботи та практичного психолога / О. Белаш // Соціальний педагог. – 2007. – № 12. – С. 24–30.
4. Белова О. Нормативна документація соціального педагога / О. Белова, Л. Письмак. – К.: Шк. світ, 2008. – 120 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
5. Довідник класного керівника: Збірник документів / [Ред. кол.: П.М. Щербань (голова) та ін.]. – К.: ІЗМН, 1996. – 240 с.
6. Долженко І. Використання соціально-педагогічних технологій у роботі класного керівника з сім'єю / І. Долженко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2006. – № 4. – С. 34–38.
7. Костенко О. Психологія та соціальна педагогіка – необхідні аспекти життя сучасної школи / О. Костенко, Н. Бойко // Соціальний педагог. – 2008. – № 9. – С. 14–15.
8. Луковська С. Модель роботи соціального педагога. Система соціального патронажу сім'ї / С. Луковська // Соціальний педагог. – 2009. – № 1. – С. 37–54.
9. Мельничук І. Співпраця вчителя з практичним психологом / І. Мельничук // Школа. – 2009. – № 5. – С. 39–41.
10. Мірошніченко Л. Попередження конфліктів в учнівському середовищі / Л. Мірошніченко // Соціальний педагог. – 2009. – № 2. – С. 31–32.
11. Моїсеєнко К. Взаємодія соціального педагога з батьками учнів / К. Моїсеєнко // Соціальний педагог. – 2008. – № 7. – С. 56–61.
12. Моїсеєнко К. Особливості роботи соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі / К. Моїсеєнко // Соціальний педагог. – 2008. – № 8. – С. 36–39.
13. Моїсеєнко К. Професійна діяльність соціального педагога: метод. посіб. / К. Моїсеєнко. – К.: Шк. світ, 2009. – 120 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
14. Назаренко Л. Шляхи розвитку взаємодії сім'ї та школи / Л. Назаренко // Шлях освіти. – 2005. – № 1. – С. 33–37.
15. Наказ МОН України № 616 від 02. 07. 2009 р. «Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України».

16. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: Навчально-методичний посібник: в 2 т. / За ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т. 2. – 284 с.
17. Отрощенко Н.Л. Організація взаємодії школи й батьків щодо питань соціально-професійного самовизначення старшокласників / Н.Л. Отрощенко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 4. – С. 66–71.
18. Практичному психологу навчального закладу: організація роботи, документація / [упоряд.: Н.В. Лунченко, Т.Ш. Червонна]; За ред. В.Г. Панка. – К.: Шк. світ, 2009. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
19. Рудь М.В. Соціально-педагогічна робота в загальноосвітній школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М.В. Рудь. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 254 с.
20. Серкіс Ж. В. Професійна діяльність соціального педагога / Ж.В. Серкіс, Ю.В. Мельник, С.В. Шаргородська. – К., 2005. – 112 с.
21. Соціальна педагогіка: Підручник / За ред. проф. А.Й. Капської. – 4-те вид. виправ. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
22. Соціальна служба в Україні: соціально-психологічні засади формування й ефективного функціонування. Матеріали науково-практичної конференції. 12 травня 2005 року, м. Черкаси / Ред. кол.: В.В. Москаленко, Н.І. Кривоконь, Н.М. Дембицька. – К.: Фенікс, 2005. – 664 с.
23. Соціальний педагог / [Упоряд.: Т. Шаповал, Т. Гончаренко]. – К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. – 80 с.

Додаткова:

1. Богуславская И. Деятельность классного руководителя в современной школе / И. Богуславская // Народное образование. – 1999. – № 6. – С. 99–103.
2. Диагностика в работе классного руководителя с семьей // Народное образование. – 2004. – № 1. – С. 167–175.
3. Крушельницкая О. Отвергнутые дети: чем им помогут социальный педагог и классный руководитель / О. Крушельницкая, А. Третьякова // Социальная педагогика. – 2004. – № 1. – С. 41–46.
4. Маленкова Л. Классный руководитель: содержание деятельности / Л. Маленкова // Народное образование. – 1999. – № 7–8. – С. 247–249.
5. Мустаева Ф.А. Социальная педагогика: Учебник для вузов / Ф.А. Мустаева. – М.: Академ. Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003. – 528 с.
6. Мустаева Ф.А. Школьник, его семья и социальный педагог – зона доверия / Ф.А. Мустаева // Народное образование. – 2001. – № 7. – С. 190–194.
7. Никулина В. Взаимодействие школы и семьи в социализации подростков / В. Никулина // Социальная педагогика. – 2003. – № 3. – С. 59–63.

8. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Р.В. Овчарова. – М.: ТЦ, «Сфера», 2001. – 480 с.
9. Рабочая книга школьного психолога / [И.В. Дубровина, М.К. Акимова, Е.М. Борисова и др.]; Под ред. И.В. Дубровиной. – М.: Просвещение, 1991. – 303 с.
10. Свиридов О. Сотрудничество: семья и школа / О. Свиридов, В. Зикратов // Народное образование. – 2006. – № 8. – С. 220–224.
11. Степанова М.А. Психология в образовании: психолого-педагогическое взаимодействие / М.А. Степанова // Вопросы психологии. – 2003. – № 4. – С. 76–83.

Лекція 7.

Організація соціально-педагогічної діяльності в закладах інтернатного типу (2 год.).

План:

1. Система інтернатних закладів в Україні.
2. Методика роботи закладу інтернатного типу.
3. Методи роботи вихователів в інтернатних закладах.
4. Напрямки роботи соціального педагога в закладах інтернатного типу.

Література:

Основна:

1. Краснова Н.П. Деякі аспекти діяльності соціального педагога в сирітських закладах / Н.П. Краснова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011.– № 3. – С. 41–48.
2. Методичні рекомендації для соціальних працівників щодо соціального супроводу випускників соціальних закладів (зокрема інтернатних закладів) / Т.В. Бондаренко, О.В. Вакуленко, Н.М. Комарова. – К.: Держсоцслужба, 2006. – 168 с.
3. Овчиннікова М.М. Об'єктивний зв'язок соціальної адаптації учнів навчальних закладів інтернатного типу як соціально-педагогічна проблема / М.М. Овчиннікова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011.– № 2. – С. 52–58.
4. Пеева Н. Особливості соціалізації вихованців інтернатного типу / Н. Пеева // Соціальний педагог. – 2012. – № 4. – С. 11–14.
5. Проведення комплексної оцінки потреб дитини в інтернатному закладі / За заг. ред. О. Карагодіної. – К.: Перфект Стайл, 2007.
6. Покась В.П. Інтернатні заклади освіти: філософія, історія, стратегія розвитку: монографія / В.П. Покась. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. – 276 с.
7. Поляновська О. Рання профілактика правопорушень дітей-сиріт молодшого шкільного віку в інтернатних закладах / О. Поляновська // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. – № 1. – С. 44–51.

8. Сорочинська В.Є. Організація роботи соціального педагога: Навчальний посібник / В.Є. Сорочинська. – К.: Кондор, 2005. – 198 с.
9. Соціальна адаптація дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб з їх числа / Упорядн. Н.В. Зимівець, Т.П. Авельцев, В.С. Петрович, Н.О. Обухова, В.В. Молочний. – К.:Держсоцслужба, 2008.
10. Соціально-правові основи діяльності психологічної служби в системі освіти: Навчально-методичний посібник / [І.В. Козубовська, В.В. Сагарда, О.В. Дорогіна та ін.]; За ред. І.В. Козубовської, В.В. Сагарди. – Ужгород: УжДУ, 2000. – 390 с.
11. Шкуркіна В.М. Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами в умовах інтернатного закладу / В.М. Шкуркіна // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 4. – С. 60–62.

Додаткова:

1. Василькова Ю. Методика и опыт работы социального педагога. Учеб. пособ. / Ю. Василькова. – М., 2001. – 160 с.
2. Лебедев О.Е. Социализация и образование социальных сирот / О.Е. Лебедев, А.Н. Майоров. – М.: Академия, 2002. – 182 с.
3. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Р.В. Овчарова. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 480 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ (20 год.)

Змістовий модуль 1.

Основні аспекти професійної діяльності соціального педагога в середовищі загальноосвітнього навчального закладу.

Практичне заняття 1.

Соціально-педагогічна діяльність в закладах освіти (2 год.).

План:

1. Школа як відкрита соціально-педагогічна система.
2. Сутність соціально-педагогічної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі.
3. Соціально-педагогічні функції педагогічного колективу (соціального педагога, директора школи, заступника директора з виховної роботи, заступника директора з навчально-виховної роботи, класного керівника, учителя-предметника).

Завдання:

1. Складіть та заповніть таблицю «Спільне та відмінне у роботі учасників навчально-виховного процесу».

Директор	Заступник директора з виховної роботи	Психолог	Педагог-організатор	Соціальний педагог	Класний керівник	Учитель-предметник
Спільне						
Відмінне						

Література:

Основна:

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: Навч. посіб. / О.В. Безпалько – К.: Центр навч. л-ри, 2003. – 134 с.
2. Богданова І.М. Соціальна педагогіка: Навч. посіб. / І.М. Богданова – К.: Знання, 2008. – 343 с.
3. Заверико Н.В. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник / Н.В. Заверико. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 240 с.
4. Капська А.Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А.Й. Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола. – К., 2002. – 164 с.

5. Коваль Л.Г. Соціальна педагогіка / І.Д. Зверєва, Л.Г. Коваль, С.Р. Хлєбїк. – К.: ІЗМН, 1997. – 392 с.
6. Рудь М.В. Соціально-педагогічна робота в загальноосвітній школі. Навч.-метод. посібник / М.В. Рудь. – Луганськ: «Альма-матер», 2006. – 198 с.
7. Сейко Н.А. Соціальна педагогіка: Методичний посібник / Н.А. Сейко. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 260 с.

Додаткова:

1. Басов Н.Ф. Социальный педагог. Введение в профессию: учеб. Пособие для студ. высш.учеб. заведений / Н.Ф. Басов, В.М. Басова, А.Н. Кравченко. – М.: Академия, 2006. – 256 с.
2. Василькова Ю.В. Социальная педагогика: Курс лекций / Ю.В. Василькова, Т.А. Василькова. – М., 2006. – 440 с.
3. Краснова Н.П. Напрями та типові технології діяльності соціального педагога в загальноосвітній школі / Н.П. Краснова // Соціальна педагогіка. – 2011. – № 1. – С. 71–81.
4. Мустаева Ф.А. Социальная педагогика: Учебник для вузов / Ф.А. Мустаева. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003. – 528 с.
5. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Р.В. Овчарова. – М., 2004. – 480 с.
6. Планування роботи школи. – Харків: Вид. група «Основа», 2010. – 384 с.
7. Фридман Л. Школьная психологическая служба: формы деятельности / Л. Фридман // Народное образование. – 2001. – № 2. – С. 135–141.
8. Социальная педагогика: Курс лекций / Под общ. ред. М.А. Галагузовой. – М., 2003. – 416 с.
9. Социальная работа: теория и практика: Учеб. пособие. / Отв. ред. Е.И. Холостова. – М., 2003. – 427 с.
10. Шептенко П.А. Методика и технология работы социального педагога: Учеб. пособие для студ.высш. пед. учеб. заведений / [П.А. Шептенко, Г.А. Воронина]; Под ред. В.А. Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. – 208 с.

Практичне заняття 2.

Професійний та особистісний розвиток соціального педагога (2 год.).

План:

1. Професійні і особистісні якості соціального педагога.
2. Основи професійного спілкування соціального педагога.
3. Критерії ефективності діяльності соціального педагога.
4. Професійно-етична культура соціального педагога.

Завдання:

1. Розробити правила спілкування соціального педагога з учнями, батьками, учителями.

2. Скласти таблицю «Бар'єри спілкування соціального педагога та практичного психолога / адміністрації закладу / батьків». Шляхи їх подолання.

Література:

Основна:

1. Бурая Н.П. Соціальна робота: Навч. посібник / Н.П. Бурая. – Харків: Ун-т внутрішніх справ, 1996. – 104 с.
2. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М. Завацька. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
3. Коваль Л.Г. Соціальна педагогіка / І.Д. Зверева, Л.Г. Коваль, С.Р. Хлєбїк. – К.: ІЗМН, 1997. – 392 с.
4. Краснова Н.П. Методика роботи соціального педагога (навчальний посібник для студентів педагогічного університету. Частина II) / Н.П. Краснова, Л.П. Харченко. – Луганськ, 2001. – 112 с.
5. Міщик Л.І. Соціальна педагогіка: Навч. посібник / Л.І. Міщик. – К.: ІЗМН, 1997. – 140 с.
6. Пихтіна Н.П. Основи професійної майстерності та красномовства соціального педагога: Тексти лекцій / Н.П. Пихтіна. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2008. – 104 с.
7. Сейко Н.А. Соціальна педагогіка: Методичний посібник / Н.А. Сейко. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 260 с.
8. Соціальна педагогіка: Підручник / За ред. проф. А.Й. Капської. – 4-те вид. виправ. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
9. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / [І.Д. Зверева, О.В. Безпалько, С.Я. Харченко та ін.]; За заг. ред. І.Д. Зверєвої, Г.М. Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2003. – 233 с.
10. Харченко С.Я. Професійна етика соціального педагога: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С.Я. Харченко, Н.П. Краснова, Л.П. Харченко. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – 562 с.

Додаткова:

1. Дровникова И.Г. Социальная психология и социальная педагогика (курс лекций): Учебное пособие / И.Г. Дровникова, Е.И. Дудкина. – Воронеж: Воронежский институт МВД России, 2001. – 104 с.
2. Закревська Л. Перші кроки соціального педагога у школі. На допомогу соціальному педагогу-початківцю / Л. Закревська. – Кам'янець-подільський: Аксіома, 2005. – 52 с.
3. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Р.В. Овчарова. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 480 с.
4. Попова Л. Исследование проблем формирования имиджа социального педагога / Л. Попова // Социальная педагогика. – 2003. – № 3. – С. 105–107.

5. Рацул А.Б. Вступ до спеціальності: «Соціальний педагог». Навчальний посібник / А.Б. Рацул, А.А. Семез, О.А. Рацул. – Кіровоград: «КОД», 2008. – 308 с.
6. Соціальна служба в Україні: соціально-психологічні засади формування й ефективного функціонування. Матеріали науково-практичної конференції. 12 травня 2005 року, м. Черкаси. / Ред. кол.: В.В. Москаленко, Н.І. Кривоконь, Н.М. Дембицька. – К.: Фенікс, 2005. – 664 с.
7. Филатова Л. На вопросы жизни нужно отвечать незамедлительно и профессионально. Самообразование социального педагога – основа успешной деятельности / Л. Филатова // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 88–90.

Змістовий модуль 2.

Технологічне забезпечення діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі.

Практичне заняття 3.

Документація соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу (4 год.).

План:

Заняття 1.

1. Нормативно-правова документація соціального педагога.
2. Спеціальна документація соціального педагога (паспорт навчального закладу, класів та окремого класу; соціальний паспорт сім'ї; соціальний паспорт багатодітної родини; соціальний паспорт учня навчального закладу; акт обстеження житлово-побутових умов сім'ї неповнолітнього; соціально-педагогічна карта учня; індивідуальна картка соціально-психологічного вивчення особистості учня; соціально-педагогічна характеристика підлітка; характеристика на учня та його сім'ю).

Заняття 2.

3. Організаційно-методична документація соціального педагога (графік роботи фахівця, робочі плани, звіти).
 - а) Перспективне планування. Планування на рік.
 - б) Поточне планування соціального педагога.
 - в) Тематичне планування.
 - г) Графік роботи соціального педагога.
 - д) Аналітичний та статистичний звіт. Специфіка складання звітів.
 - е) Оформлення робочого кабінету соціального педагога. Робочий стіл соціального педагога.

Завдання:

1. Скласти план роботи соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу на навчальний рік.
2. Скласти графік роботи соціального педагога.
3. Опрацювати посадову інструкцію соціального педагога.
4. Розробити соціальний паспорт навчального закладу; класу.
5. Скласти паспорт методичного забезпечення робочого кабінету та основних напрямків роботи соціального педагога.

Література:

Основна:

1. Артющкіна Л.М. Соціальний педагог школи: теорія та практика роботи: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» / Л.М. Артющкіна. – Суми: Сум ДПУ ім. А.С. Макаренка, 2004. – 124 с.
2. Закревська Л. Перші кроки соціального педагога у школі. На допомогу соціальному педагогу-початківцю / Л. Закревська. – Кам'янець-подільський: Аксіома, 2005. – 52 с.
3. Короткий довідник нормативних документів з соціальної роботи: Навчально-довідковий посібник / Укл. О.І. Пенішкевич, С.В. Андрійчук. – Чернівці: Рута, 2007. – Частина 1. – 98 с.
4. Планування роботи школи. – Харків: Вид. група «Основа», 2010. – 384 с.
5. Сейко Н.А. Соціальна педагогіка: Методичний посібник / Н.А. Сейко. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 260 с.
6. Сорочинська В.Є. Організація роботи соціального педагога: Навчальний посібник / В.Є. Сорочинська. – К.: Кондор, 2005. – 198 с.

Додаткова:

1. Абетка соціального педагога / укладач В.В. Волканова. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 235 с.
2. Белова О. Нормативна документація соціального педагога / О. Белова, Л. Письмак. – К.: Шк. світ, 2008. – 120 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
3. Бондаренко Г. Планування діяльності соціального педагога навчального закладу. Методичні рекомендації / Г. Бондаренко // Соціальний педагог. – 2009. – № 2 (26). – С. 24–30.
4. Кобилецька В. Річний план роботи соціального педагога на 2007/08 навчальний рік / В. Кобилецька // Соціальний педагог. – 2008. – № 11 (23). – С. 3–10.
5. Ліпсюк А. Пропозиції щодо планування діяльності соціальних педагогів / А. Ліпсюк // Соціальний педагог. – 2008. – № 12 (24). – С. 22–24.
6. Мудрик А.В. Социальная педагогика: Учебник [для студ. пед. вузов] / А.В. Мудрик; Под ред. В.А. Слостенина. – М.: Академия, 2000. – 200 с.
7. Нагавкина Л. Планирование социально-педагогической работы / Л. Нагавкина // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 39–48.

8. Никитина Н.И. Методика и технология работы социального педагога: Учеб. пособие для студентов пед. училищ и колледжей, обучающихся по специальности «Соц. педагогика» / Н.И. Никитина. – М.: Владос, 2007. – 339 с.
9. Пашнёв Б.К. Шкільна психологічна служба. Планирование деятельности практическими психологами учреждений образования города / Б.К. Пашнёв // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 2–3. – С. 25–27.
10. Соціальний педагог / Упоряд.: Т. Шаповал, Т. Гончаренко. – К.: Шкільний світ, 2006. – 80 с.
11. Талько М. Планування роботи соціального педагога у школі / М. Талько, О. Матковська // Соціальний педагог. – 2008. – № 8 (20). – С. 3–9.
12. Федотова Е. План работы социального педагога на учебный год / Е. Федотова, Л. Фараонова, Е. Фараонова // Воспитание школьников. – 2002. – № 6. – С. 26–29.
13. Цушко І.І. Планування роботи практичного психолога загальноосвітнього навчального закладу / І.І. Цушко, Л.Г. Царенко // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – № 7. – С. 24–27.
14. Шкуркіна В.М. Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами в умовах інтернатного закладу / В.М. Шкуркіна // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 4. – С. 60–62.

Практичне заняття 4.

Основні функції діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі (2 год.).

План:

1. Сутність діагностичної та прогностичної функції соціального педагога.
2. Зміст консультаційної функції.
3. Захисна функція.
4. Соціально-перетворювальна та профілактична функції.
5. Організаційна функція. Зв'язки з громадськістю.

Завдання:

1. Скласти класифікаційну таблицю діагностичних методик та засобів згідно вікової періодизації учнів.
2. Розробити схему консультування по запиту класного керівника 9-го класу. Скарга: порушення взаємин учня 9-го класу із однокласниками, погана дисципліна на уроці. (Визначити завдання консультування, виділити етапи роботи, розробити план дій соціального педагога).
3. Розробити план профорієнтаційних заходів соціального педагога.

№	Зміст заходів	Строк проведення	Відповідальні

Література:

Основна:

1. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М. Завацька. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
2. Закревська Л. Перші кроки соціального педагога у школі. На допомогу соціальному педагогу-початківцю / Л. Закревська. – Кам'янець-подільський: Аксіома, 2005. – 52 с.
3. Литвиненко С.А. Основи соціально-педагогічної діяльності: Навч. посібник [для студ. вищих пед. навч. закладів] / С.А. Литвиненко. – Одеса: ПНЦ АПН 2007. – 187 с.
4. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: Навчально-методичний посібник: в 2 т. / За ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т. 2. – 284 с.
5. Рудь М.В. Соціально-педагогічна робота в загальноосвітній школі. Навч.-метод. посібник / М.В. Рудь. – Луганськ: «Альма-матер», 2006. – 198 с.
6. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчально-методичний посібник / Л.М. Завацька, О.Г. Платонова, О.В. Михайленко, Т.В. Янченко. – Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2005. – 110 с.

Додаткова:

1. Безпалько О.В. До питання про структуру та функції соціально-педагогічної діяльності / О.В. Безпалько // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – № 5. – С. 12–14.
2. Вірна Ж.П. Прогнозування життєвих перспектив в умовах психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей загальноосвітньої школи / Ж.П. Вірна, Т.К. Вінник, В.О. Ольхович // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 2. – С. 1–4.
3. Гермогенова М.Д. Теория и методика работы социального педагога: Учебное пособие / М.Д. Гермогенова, А.Г. Корнилова, А.В. Мордовская. – Якутск, 1997. – 141 с.
4. Діяльність соціального педагога в середовищі: зміст, форми, методи // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича. – Ужгород, 1999. – Ч. I. – С. 268–271.
5. Дубровська Л.О. До питання про роль діагностики в педагогічній діяльності / Л.О. Дубровська, В.П. Дубровський // Актуальні проблеми підготовки фахівців у галузі соціально-педагогічної діяльності: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 5-7 листопада 2009 року / За ред. А.І. Конончук. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2009. – С. 56–58.
6. Жданова Р.А. Содержание и формы входной диагностики в начальной школе / Р.А. Жданова // Педагогическая диагностика. – 2006. – № 4. – С. 97–107.

7. Журавель Т.В. Застосування методу казкотерапії у профілактичній роботі / Т.В. Журавель // Діти-батьки-сім'я. – К.: Наук. світ, 2006. – Випуск 5. – С. 33–35.
8. Капська А.Й. Соціальна діагностика – одна зі складових професійної діяльності соціального працівника / А.Й. Капська // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 4–11.
9. Карпенко О.Г. Деякі аспекти надання консультативної допомоги у практичній соціальній роботі / О.Г. Карпенко // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 24–30.
10. Кевля Ф.И. Прогнозирование личностного развития ребенка в деятельности социального педагога / Ф.И. Кевля. – Москва; Вологда: ВГПУ, 2000. – 160 с.
11. Лавриненко Д. Консультування як напрям практичної психології в соціальній роботі / Д. Лавриненко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2007. – № 1. – С. 163–170.
12. Лодкина Т. Диагностика в работе семейного социального педагога / Т. Лодкина, Ф. Кевля // Социальная педагогика. – 2003. – № 2. – С. 53–59.
13. Малютин В.Н. Образование как сфера реализации социально-защитной и социально-преобразующей функции / В.Н. Малютин // Развитие социальной работы: вопросы теории и практики. Материалы научно-практической конференции. – Ярославль, 2000. – С. 37–40.
14. Мурашкевич А.А. Как организовать профилактическую работу с подростками / А.А. Мурашкевич // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 103–119.
15. Професійна діагностика / Упорядник Т. Гончаренко. – 2-ге вид., стереотипне. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 120 с. – (Б-ка «Шк. світу»).
16. Професія соціальний працівник / Упоряд.: О.Главник, За заг. ред. К. Шендеровський, І.Ткач. – К.: Главник, 2006. – 112 с. (Бібліотека соціального працівника).

Змістовий модуль 3.

Зміст роботи соціального педагога в шкільному середовищі.

Практичне заняття 5.

Соціально-педагогічний захист дитинства в роботі соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу (2 год.).

План:

1. Сутність поняття «дитинство», «захист». Мета та завдання соціально-педагогічного захисту дитинства. Категорії дітей, що потребують соціально-педагогічного захисту.
2. Нормативно-правові документи і концепції захисту дитинства.
3. Функції та напрями соціально-педагогічної діяльності щодо захисту дитинства.

4. Школа і сім'я – провідні інститути соціалізації особистості дитини.
5. Робота школи і сім'ї в соціально-педагогічному захисті дитинства.

Завдання:

1. Розробка моделі діяльності соціального педагога загальноосвітньої школи по захисту дитинства.

Література:

Основна:

1. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист (Збірник документів). – К.: Світлиця, 1998. – Ч. 1. – 248 с.
2. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист (Збірник документів). – К.: Світлиця, 1998. – Ч. 2. – 292 с.
3. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» // Молодь і закон. – К.: ІЗМН, 1997. – 24 с.
4. Зверева І.Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія та практика. – К.: Правда Ярославичів, 1998. – 333 с.
5. Капська А.Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: Навчально-методичний посібник / А.Й. Капська. – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.
6. Конвенція про права дитини // Виховна робота в закладах освіти України. – К., 1995. – С. 3–24.
7. Концепція 12-річної середньої загальноосвітньої школи // Освіта. – 2000. – 30 серпня–6 вересня. – С. 3–6.
8. Концепція громадянської освіти в Україні // Історія в школах України. – 2001. – № 1. – С. 10–18.
9. Концепція розвитку загальної середньої освіти // Освіта України. – 2000. – 16 серпня. – № 33. – С. 9–11.
10. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2001. – 11-18 липня. – № 38–39. – С. 2–3, 6.
11. Про загальну середню освіту: Закон України // Голос України. – 1999. – 23 червня. – С. 3–9.
12. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 22. – Ст. 981.
13. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю: Закон України від 21 червня 2001 р. № 2558 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 29. – Ст. 1293.

Додаткова:

1. Василькова Ю.В. Социальная педагогика: Курс лекций: Учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Ю.В. Василькова, Т.А. Василькова. – 4-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 440 с.
2. Гончаров В.Л. Домашне насильство: як захистити дитину / В. Гончаров, О. Мурашкевич. – К.: Шк. світ, 2009. – 120 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).

3. Дементьева И. Дети, нуждающиеся в государственной помощи и поддержке / И.Дементьева, Т. Шульга // Социальная педагогика. – 2003. – № 3. – С. 69–72.
4. Киселев А.С. Социальная помощь в школе: первые шаги... Из опыта работы социального педагога / А.С. Киселев // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 2. – С. 40–47.
5. Ковальчук М. Право на захист від жорстокого поводження та всіх форм насильства щодо неповнолітніх / М. Ковальчук // Рідна школа. – 2007. – № 2. – С. 15–18.
6. Материалы научно-практической конференции «Социально-педагогическая защита детства». – Челябинск: ЧГПУ, 2001. – 118 с.
7. Методология и методы социально-педагогических исследований: Научное, учебно-методическое пособие / С.Я. Харченко, Н.С. Кратинев, А.Н. Чиж, В.А. Кратинова. – Луганск: Альма-матер, 2001. – 216 с.
8. Степанова Т. Социальная защита сельских школьников / Т. Степанова // Социальная педагогика. – 2003. – № 2. – С. 60–63.
9. Яковлева Л.Л. Социальная защита детства в деятельности детских организаций / Л.Л. Яковлева // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. – 1999. – № 1 (11). – С. 132–136.

Практичне заняття 6.

Робота соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу з обдарованими учнями (2 год.).

План:

1. Методика виявлення обдарованості дитини в діяльності соціального педагога.
2. Функції соціального педагога у роботі з обдарованими учнями.
3. Напрямки, форми та методи роботи соціального педагога з обдарованими учнями.

Завдання:

1. Розробити план-проект роботи з обдарованими учнями.
2. Скласти програму індивідуальної роботи з обдарованими підлітками (складається на рік).

Література:

Основна:

1. Василькова Ю.В. Социальная педагогика: Курс лекций: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю.В. Василькова, Т.А. Василькова. – 4-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 440 с.
2. Коваль Л.Г. Соціальна педагогіка / Соціальна робота: Навч. посібник / Л.Г. Коваль, І.Д. Зверева, С.Р. Хлебик. – К.: ІЗМН, 1997. – 392 с.

3. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: Навчально-методичний посібник: в 2 т. / За ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т. 2. – 284 с.
4. Понятійно-термінологічний словник соціальної роботи / [Уклад. І.В. Козубовська, І.І. Мигович, В.В. Сагарда та ін.]; Заг. ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича. – Ужгород: УЖНУ, Видавництво «Мистецька лінія», 2001. – 152 с.
5. Харченко С.Я. Соціально-педагогічні технології: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С.Я. Харченко, Н.П. Краснова, Л.П. Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 552 с.

Додаткова:

1. Белявина О.В. Одаренные дети: проблемы диагностики и адаптации / О.В. Белявина // Психологический журнал. – 2010. – Ноябрь-декабрь. – Т. 31. – № 1. – С. 41–51.
2. Болтівець С.І. Психогігієнічні чинники розвитку обдарованості / С.І. Болтівець // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 10. – С. 73–75.
3. Кондратенко Л.О. Сім'я в долі обдарованої особистості (протидія як механізм саморозвитку) / Л.О. Кондратенко // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 10. – С. 78–79.
4. Москаленко В.В. Обдарованість і діяльність / В.В. Москаленко // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 10. – С. 76–77.
5. Скальська Л.О. Феноменологічна сутність поняття «обдарованість» / Л.О. Скальська, Л.О. Кондратенко // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 10. – С. 72–73.
6. Тищенко С.П. Суб'єктний підхід до вивчення проблеми розвитку здібностей: драматизм взаємодії внутрішнього і зовнішнього / С.П. Тищенко // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 10. – С. 75–76.
7. Туріщева Л.В. Особливості роботи з обдарованими дітьми / Л.В. Туріщева // Шкільному психологу. Усе для роботи. – Харків. – 2009. – № 4. – С. 2–10.
8. Ферку І. Деякі особливості взаємодії педагога і обдарованих дітей (соціально-педагогічний та психологічний аспекти) / Імре Ферку // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича. – Ужгород, 1999. – Ч. II. – С. 267–272.
9. Цап В.Й. Діагностичні методики для роботи з обдарованими дітьми / В.Й. Цап // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 10. – С. 77.
10. Чепур О.С. Роль психолога та педагога в роботі з обдарованими дітьми / О.С. Чепур // Шкільному психологу. Усе для роботи. – Харків. – 2010. – № 6. – С. 12–15.

11. Щорс В. Робота з обдарованими дітьми в загальноосвітній школі / В. Щорс // Школа. – 2008. – № 10 (34). – Жовтень. – С. 12–15.

Практичне заняття 7.

Соціально-педагогічна робота з дітьми і підлітками девіантної поведінки у загальноосвітньому навчальному закладі (2 год.).

План:

1. Причини та форми прояву девіантної поведінки підлітків і молоді.
2. Зміст, форми і методи соціально-педагогічної діяльності з підлітками, які мають девіантну поведінку у загальноосвітньому навчальному закладі.
3. Виявлення учнів групи ризику в учнівському колективі.
4. Організація виховної взаємодії соціального педагога з девіантними підлітками.

Завдання:

1. Розробити картку вивчення підлітка, схильного до правопорушення.
2. Розробити картку проведення роботи з учнем, який перебуває на шкільному обліку.
3. Розробити соціальний паспорт учня «групи ризику» та його сім'ї.
4. Розробити план-проект роботи з учнями девіантної поведінки.
5. Розробити профілактичну програму попередження девіантної поведінки серед учнів середньої ланки навчального закладу.

Основна:

1. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М. Завацька. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
2. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: Навчально-методичний посібник: в 2 т. / За ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т. 2. – 284 с.
3. Пихтіна Н.П. Профілактика та соціально-педагогічна робота з дітьми девіантної поведінки: Навчально-методичний посібник / Н.П. Пихтіна, Р.Г. Новгородський. – Ніжин: Видавництво НПУ ім. М. Гоголя, 2007. – 239 с.
4. Понятійно-термінологічний словник соціальної роботи / [Уклад. І.В. Козубовська, І.І. Мигович, В.В. Сагарда та ін.]; Заг. ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича. – Ужгород: УЖНУ, Видавництво «Мистецька лінія», 2001. – 152 с.
5. Сорочинська В.Є. Організація роботи соціального педагога: Навчальний посібник / В.С. Сорочинська. – К.: Кондор, 2005. – 198 с.
6. Сорочинська В.Є. Основи превентивної педагогіки. Навчальний посібник / В.С. Сорочинська. – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 173 с.

7. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / [І.Д. Зверєва, О.В. Безпалько, С.Я. Харченко та ін.]; За заг. ред. І.Д.Зверєвої, Г.М. Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2003. – 233 с.
8. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчально-методичний посібник / Л.М. Завацька, О.Г. Платонова, О.В. Михайленко, Т.В. Янченко. – Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2005. – 110 с.
9. Тюльпа Т.М. Соціальна педагогіка. Методичні рекомендації з курсу «Соціальна педагогіка» / Т.М. Тюльпа. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2008 – 82 с.

Додаткова:

1. Афанасьєва В.В. Соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки підлітків на основі гуманізму / В.В. Афанасьєва // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 4. – С. 40–46.
2. Байрачний І.Г. Соціально-педагогічні причини асоціальної поведінки підлітків на сучасному етапі розвитку суспільства / І.Г. Байрачний // Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць / Гол. редактор акад. Прокопенко І.Ф. – Харків: ХДПУ, 1997. – Вип. 5. – С. 9–14.
3. Баранова Т. Подростки с девиантным поведением: трудности социализации / Т. Баранова // Социальная педагогика. – 2006. – № 4. – С. 47–54.
4. Болтівець С.І. Психогігієнічна та психопрофілактична робота як форми профілактики девіацій поведінки / С.І. Болтівець // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 11. – С. 78–79.
5. Василькова Ю.В. Социальная педагогика: Курс лекций: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю.В. Василькова, Т.А. Василькова. – 4-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 440 с.
6. Воспитание трудного ребенка: Дети с девиантным поведением: Учеб.-метод. Пособие / Под. ред. М.И. Рожкова. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2001.– 240 с.
7. Дахно Р. Девіантна поведінка учнів загальноосвітніх навчальних закладів як психолого-педагогічна проблема / Р. Дахно // Рідна школа. – 2005. – № 11. – С. 10–13.
8. Дементьева И. Работа школы с детьми группы риска / И. Дементьева // Воспитание школьников. – 2002. – № 7. – С. 21–28.
9. Зикратов В. Организация работы образовательного учреждения с «трудными» учащимися / В. Зикратов // Социальная педагогика. – 2005. – № 2. – С. 83–85.
10. Калашникова М. Психолого-коррекционная работа с «трудными подростками» / М. Калашникова, Р. Баязитова // Народное образование. – 1999. – № 5. – С. 178–179.
11. Капська А.Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / [А.Й. Капська,

- О.В.Безпалько, Р.Х Вайнола]; Загальна ред.: І.Зверєвої та Г.Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2001. – 129 с.
12. Козубовська І.В. Соціальна профілактика девіантної поведінки: корекція відхилень у поведінці важковиховуваних дітей в процесі професійного педагогічного спілкування / І.В. Козубовська, Г.В. Товканець. – Ужгород, 1998. – 195 с.
 13. Козубовська І.В. Рання профілактика правопорушень серед неповнолітніх в діяльності соціально-психологічної служби // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / [І.В. Козубовська, О.О. Хоменко]; За ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича. – Ужгород, 1999. – Ч. I. – С. 334–335.
 14. Кондрашова Л.В. Соціально-педагогічні основи профілактичної роботи з учнями «групи ризику» / Л.В. Кондрашова // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2007. – № 17. – С. 265–274.
 15. Коровкіна Ю.С. Девіантна поведінка та особистість підлітка / Ю.С. Коровкіна // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2005. – № 12. – С. 258–264.
 16. Коровкіна Ю.С. Характеристика девіантної поведінки підлітків і причини її виникнення / Ю.С. Коровкіна // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2005. – № 11. – С. 433–440.
 17. Коровкіна Ю.С. Характеристика та сутність делінквентної поведінки підлітків / Ю.С. Коровкіна // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2006. – № 15. – С. 403–409.
 18. Кравцова І.А. Аналіз розробки проблеми девіантної поведінки підлітків у науковій літературі / І.А. Кравцова, А.О. Кравцова // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2009. – № 24. – С. 301–306.
 19. Маленкова Л. А если он «трудный»? / Л. Маленкова // Народное образование. – 2002. – № 2. – С. 205–208.
 20. Назаренко Л.Л. Психолого-педагогічна допомога учням «групи ризику» / Л.Л. Назаренко // Шкільному психологу. Усе для роботи. – Харків. – 2010. – № 1. – С. 11–14.
 21. Немченко С.Г. Педагогічна корекція девіантної поведінки старшокласників загальноосвітньої школи: Монографія / С.Г. Немченко. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. – 262 с.
 22. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Р.В. Овчарова. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 480 с.
 23. Парфанович І. Науково-методологічні засади діагностики девіантної поведінки неповнолітніх дівчат / І. Парфанович // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 2. – С. 75–83.
 24. Пирятинець Н.В. Вплив сім'ї на протиправну поведінку підлітка // Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць / Н.В. Пирятинець; За заг. редакцією акад. І.Ф. Прокопенка, чл.-кор. В.І. Лозової. – Харків: ОВС, 2002. – Вип. 21. – С. 157–164.

25. Підліток: як йому допомогти / Упоряд. Т. Гончаренко. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. – 120 с. – (Б-ка «Шк. світу»).
26. Проблеми девіантної поведінки: історія, теорія, практика // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 25-27 листопада 2002 – К.: Міленіум, 2002. – 424 с.
27. Психогігієнічна та психопрофілактична робота як форми профілактики девіацій поведінки // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 11. – С. 78–79.
28. Селиванова О.А. Взаимодействие социального педагога с детьми «группы риска» / О.А. Селиванова, В.В. Фалько // Педагогика. – 2006. – № 6. – С. 58–62.
29. Туріщева Л.В. Особливості роботи з девіантними дітьми / Л.В. Туріщева // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2009. – № 2. – С. 2–6.
30. Федорченко Т.Є Соціально-педагогічні засади профілактики девіантної поведінки школярів в умовах соціокультурного середовища: Монографія / Т.Є. Федорченко. – Черкаси: ЧП Чебаненко Ю.А., 2009. – 358 с.
31. Харченко С.Я. Соціально-педагогічна робота з дітьми групи ризику: монографія / С.Я. Харченко, Л.В. Кальченко, Г.Д. Золотова, С.В. Горенко. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – 145 с.
32. Шкраба О.П. Выявление уровня девиантности подростков как условие ее преодоления / О.П. Шкраба // Педагогическая диагностика. – 2006. – № 5. – С. 101–105.

Практичне заняття 8. Робота соціального педагога з сім'єю (2 год.).

План:

1. Форми співпраці соціального педагога з батьками учнів.
2. Організація просвітницької роботи з батьками. Основні напрямки роботи.
3. Консультативний напрямок у роботі з батьками.
4. Діагностика у роботі соціального педагога з батьками.
5. Планування та організація роботи з проблемними сім'ями.
6. Диференційований підхід до сім'ї у діяльності соціального педагога.
7. Діалогове спілкування: соціальний педагог, сім'я, школа.

Завдання:

1. Написати, які обов'язки, на Вашу думку, батьки можуть виконувати у школі та класі.
2. Написати пропозиції щодо залучення батьків до роботи в програмах для дітей.
3. Скласти план-конспект лекції для батьків з проблем виховання дітей у сім'ї.

4. Скласти список-картотеку тем щодо проведення всеобучу для батьків.
5. Скласти перелік соціальних методик, які дозволяють дослідити міжособистісні відносини у системі «батьки-дитина».

Література:

Основна:

1. Вяхирева Е.А. Методика социальной работы с семьей / Е.А. Вяхирева; Под. ред. зав. кафедрой «Соц. работа», к.п.н., доц. Дурасановой Т.П.: Учебно-методическое пособие. – Балашов: Издатель Николаев, 2001. – 56 с.
2. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М. Завацька. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
3. Козубовська І.В. Роль і функції соціально-психологічної служби в роботі з сім'єю / І.В. Козубовська, В.Ю. Керецман, Г.В. Товканець. – Ужгород: УжДУ, 1998. – 173 с.
4. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: Навчально-методичний посібник: в 2 т. / За ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. – К.: Ніка-Центр, 2005. – Т. 2. – 284 с.
5. Сорочинська В.Є. Організація роботи соціального педагога: Навчальний посібник / В.Є. Сорочинська. – К.: Кондор, 2005. – 198 с.
6. Социальный педагог в образовании: Учебно-методическое пособие. – Самара, 2000. – 202 с.
7. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчально-методичний посібник / Л.М. Завацька, О.Г. Платонова, О.В. Михайленко, Т.В. Янченко. – Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2005. – 110 с.
8. Трубавіна І.М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками / Науково-методичні матеріали [для працівників соціальних служб, учителів, соціальних педагогів, студентів педагогічних вузів]. – Київ: УДЦСССМ, 2000. – 88 с.
9. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні: теорія і методика: Монографія / І.М. Трубавіна. – Харків: Нове слово, 2007. – 395 с.
10. Трубавіна І.М. Методи вивчення сім'ї: Науково-методичні матеріали / [І.М. Трубавіна, Н.А. Бугаєць]; За ред. І.М. Трубавіної – Х.: УДЦСС, 2001. – 68 с.
11. Харченко С.Я. Соціально-педагогічні технології: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С.Я. Харченко, Н.П. Краснова, Л.П. Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 552 с.
12. Хубиев Б.Б. Социальная работа с семьями и детьми: Учебно-методическое пособие / Б.Б. Хубиев, Н.В. Шахзадова. – Нальчик: Каб.-Балк. ун-т, 2000. – 59 с.

Додаткова:

1. Абетка соціального педагога / [укладач В.В. Волканова]. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 235, [5] с.
2. Аванесов В.С. Определение, предмет и основные функции педагогической диагностики / В.С. Аванесов // Педагогическая диагностика. – 2002. – № 1. – С. 41–43.
3. Акстманн К. Социально-педагогическая работа с семьей / К. Акстманн // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2002. – № 1. – Жовтень-грудень. – С. 85–93.
4. Василькова Ю.В. Социальная педагогика: Курс лекций: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю.В. Василькова, Т.А. Василькова. – 4-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 440 с.
5. Волканова В. Абетка соціального педагога / В. Волканова // Соціальний педагог. – 2012. – № 2. – 63 с.
6. Губенко О.О. Інтерактивні форми роботи з батьками шестирічних першокласників / О.О. Губенко, Л.В. Мельничук // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 10. – С. 36–72.
7. Журавлева Г.И. Совместная работа школы и семьи в деле обучения и воспитания детей / Г.И. Журавлева // Школа. Рабочая книга преподавателя. – 2002. – № 1/46. – С. 60–62.
8. Капська А.Й. Соціальна діагностика – одна зі складових професійної діяльності соціального працівника / А.Й. Капська // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 4–11.
9. Кравченко Т. Взаємодія сім'ї – проблема сучасності / Т. Кравченко // Рідна школа. – 2005. – № 9–10. – С. 24–26.
10. Кравченко Т.В. Допомога батькам у вихованні дітей: Методичні рекомендації для соціальних працівників / Т.В. Кравченко, І.М. Трубавіна. – К.: ДЦССМ, 2004. – 100 с.
11. Кутнякова І.С. Сім'я як об'єкт соціально-педагогічного впливу / І.С. Кутнякова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 4. – С. 60–65.
12. Лодкина Т. Школьник, его семья и социальный педагог – зона доверия / Т. Лодкина, Ф. Кевля, Ф. Мустаева // Народное образование. – 2001. – № 7. – С. 190–194.
13. Лодкина Т.В. Социальная педагогика. Защита семьи и детства: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Т.В. Лодкина. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 208. с.
14. Луковська С. Модель роботи соціального педагога. Система соціального патронажу сім'ї / С. Луковська // Соціальний педагог. – 2009. – № 1. – С. 37–54.
15. Макаревич О. Робота соціального педагога з сім'єю / О. Макаревич // Соціальний педагог. – 2008. – № 12 (24). – С. 25–27.
16. Моїсеєнко К. Професійна діяльність соціального педагога: метод. посіб. / К. Моїсеєнко. – К.: Шк. світ, 2009. – 120 с.

17. Никулина В. Взаимодействие школы и семьи в социализации подростков В. Никулина // Социальная педагогика. – 2003. – № 3. – С. 59–63.
18. Олексюк Н.С. Діяльність соціального педагога – важлива умова налагодження позитивно спрямованої взаємодії в сім'ях військовослужбовців / Н.С. Олексюк // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 45–53.
19. Петрушова Н.А. Социально-педагогическая работа с семьей / Н.А. Петрушова // Развитие социальной работы: вопросы теории и практики. Материалы научно-практической конференции. – Ярославль, 2000. – С. 123–124.
20. Письмак Л. Інноваційні підходи до соціально-педагогічної роботи з сім'єю у закладах освіти / Л. Письмак // Соціальний педагог. – 2007. – № 12. – С. 14–20.
21. Рєпнова Т.П. Соціальний патронаж сім'ї (модель роботи соціального педагога в навчальному закладі) / Т.П. Рєпнова // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 10. – С. 15–31.
22. Соціальна служба в Україні: соціально-психологічні засади формування й ефективного функціонування. Матеріали науково-практичної конференції. 12 травня 2005 року, м. Черкаси. / Ред. кол.: В.В. Москаленко, Н.І. Кривоконь, Н.М. Дембицька. – К.: Фенікс, 2005. – 664 с.
23. Соціальний педагог / [Упоряд.: Т. Шаповал, Т. Гончаренко]. – К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. – 80 с.
24. Трубавіна І.М. Родиноцентричний підхід до соціально-педагогічної діяльності з сім'єю / І.М. Трубавіна // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 12–23.
25. Трубавіна І.М. Сім'я як фактор соціалізації дітей з особливими потребами / І.М. Трубавіна // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2000. – № 2. – С. 142–157.
26. Трубавіна І.М. Шляхи удосконалення підготовки майбутніх учителів до соціально-педагогічної роботи з сім'єю / І.М. Трубавіна // Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць / За заг. редакцією акад. І.Ф. Прокопенка, чл.-кор. В.І. Лозової. – Харків: ХДПУ, 2000. – Вип. 16. – С. 33–39.
27. Щекина О. Взаимодействие семьи и школы в современной социально-образовательной ситуации / О. Щекина // Социальная педагогика. – 2006. – № 2. – С. 73–76.

Практичне заняття 9.

Робота соціального педагога з сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах (2 год.).

План:

1. Сутність і характеристика «сім'ї, яка опинилась в складних життєвих обставинах». Визначення поняття «криза». Класифікація криз в сім'ї.

2. Етапи організації роботи соціального педагога з сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах.
3. Формування та використання банку даних сімей, які опинились у складних життєвих обставинах соціальним педагогом у професійній діяльності.
4. Формування міжвідомчої співпраці у здійсненні соціально-педагогічного супроводу сімей, які опинились у складних життєвих обставинах.
5. Форми і методи роботи соціального педагога з сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах.
6. Нормативно-правова база щодо здійснення соціального супроводу сімей, які опинились у складних життєвих обставинах.

Завдання:

1. Розробити алгоритм роботи соціального педагога з сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах.
2. Студенти об'єднуються у 5 груп, кожна з яких отримує певну «категорію сім'ї, яка опинилася у складних життєвих обставинах. Завдання групам:
 - назвати основні причини сімейного неблагополуччя даної категорії;
 - визначити можливі дії та механізм надання допомоги сім'ї.

Кожна мікрогрупа презентує власну ситуацію. Проводиться спільне обговорення ситуації у студентській групі.

Ситуація 1.

Учень 9-го класу проживає разом з матір'ю та сестрою у найманій квартирі. Батько, з яким мати перебуває у розлученні, проживає у місті Одеса з новою сім'єю. Раптом матір помирає. Сестра (20 років) дізнається, що хвора на туберкульоз, а трохи згодом – що вагітна. Хлопець, з яким вона зустрічалася покинув її. Квартиру, в якій вони тимчасово мешкали забирають господарі. Прописана сім'я була у м. Одесі. Батько офіційно відмовляється від сина. Навчальний рік у школі завершується. Родичів у Чернігові сім'я не має. Хлопчик захоплюється футболом і є гравцем однієї з футбольних команд. Сподівається, що потрапить у збірну команду, отримає місце у гуртожитку та піде навчатися.

Ситуація 2.

Учень 5-го класу та учень 10-го класи – два брати проживають разом з матір'ю у родичів. Мають громадянство Росії. Матір не має постійної роботи. Діти голодують, не мають належних умов проживання. Батько з матір'ю розлучені.

Ситуація 3.

Молода жінка (30 років) має доньку, яка повинна йти до першого класу. Постійного місця проживання не має, зловживає алкогольними напоями. Дівчинка постійно перебуває у занедбаному стані. Матір документи до школи не подає. Жінка має статус матері-одиначки. У жінки є рідна сестра, яка часто забирає до себе дівчинку. Про місцезнаходження своєї безпритульної сестри

вона не знає. Часто бачить її у нетверезому стані на вулиці. Сама ж сестра проживає з чоловіком та донькою в одній маленькій кімнаті гуртожитку. Жінка хоче віддати дівчинку до школи.

Ситуація 4.

Учень 8-го класу проживає в двокімнатній квартирі з батьком та матір'ю, які знаходяться у розлученні. Батько – інвалід I групи, не ходить. Мати зловживає алкогольними напоями, веде аморальний спосіб життя. Для спільного проживання з новим чоловіком привела його до себе додому. Вихованням сина жінка не займається, а батько фізично неспроможний. Батько робив спробу здійснити суїцид у сина на очах. Хлопчик погано навчається, немає друзів, має занедбаний вигляд, постійно голодний. За учнем намагається доглядати старенька бабуся.

Ситуація 5.

Молодий чоловік (29 років) має сина, який навчається у 7-му класі. Матір учня позбавлена спільного проживання з сином. Батько переїхав жити до нової молодої дівчини (24 роки), яка ніде не працює й не навчається. На хлопчика уваги не звертає. Батько ніде не працює. Живе за рахунок батьків нової громадянської дружини. З сином спільної мови не знаходить. Єдиний, хто турбується про хлопчика та займається ним – прабабуся. Учень вороже відноситься до неї.

Література:

Основна:

1. Козубовська І.В. Роль і функції соціально-психологічної служби в роботі з сім'єю / І.В. Козубовська, В.Ю. Керецман, Г.В. Товканець. – Ужгород: УЖДУ, 1998. – 173 с.
2. Соціальний супровід сімей, які опинились в складних сімейних обставинах: Методичний посібник / І.Д. Зверева та ін. – К.: Держсоцслужба, 2006. – 104 с.
3. Соціальний супровід сімей, які опинились в складних сімейних обставинах: навчально-тренінговий модуль із підготовки спеціалістів центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді / За ред. І.Д. Зверєвої, Ж.В. Петрочко. – К.: Держсоцслужба, 2008. – 300 с.

Додаткова:

1. Аббасова А.А. Роль соціального педагога в роботі з неблагополучною сім'єю / А.А. Аббасова // Ученые записки Педагогического института Саратовского государственного университета им. Н.Г. Чернышевского. Серия: Психология. Педагогика. – 2009. – Том 2. – Вып. 2. – С. 81–86.
2. Белоліпцева О.В. Соціально-педагогічна робота з сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах / О.В. Белоліпцева // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. – Чернігів, ЧНПУ, 2011. – С. 19–21. – (Серія: Педагогічні науки).

3. Гончарова Т. Неблагополучные семьи и работа с ними / Т. Гончарова // Народное образование. – 2002. – № 6. – С. 161–169.
4. Казакова Ю. Инновационные технологии в работе по профилактике семейного неблагополучия: участковая социальная служба / Ю. Казакова // Социальная работа. – 2007. – № 2. – С. 13–14.
5. Керецман В.Ю. Деякі особливості соціальної роботи з неблагополучними сім'ями / В.Ю. Керецман, І.В. Козубовська // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича. – Ужгород, 1999. – Ч. I. – С. 290–293.
6. Маркина И.В. Неблагополучные семьи – какие они? / И.В Маркина // Социальная работа. – 2009. – № 3. – С. 21–24.
7. Работа с кризисными семьями: возвращение домой // Социальная педагогика. – 2006. – № 1. – С. 51–57.
8. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні: теорія і методика: монографія / І.М. Трубавіна. – Х.: Нове слово, 2007. – 395 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль 1.

Основні аспекти професійної діяльності соціального педагога в середовищі загальноосвітнього навчального закладу.

Тема 1. Поняття, становлення та розвиток психологічної служби в загальноосвітніх навчальних закладах (2 год.).

1. Зобразити структуру загальноосвітнього навчального закладу.
2. Розробити структуру соціально-педагогічної роботи загальноосвітньої школи I ступеня.
3. Визначити проблеми і складнощі у професійній діяльності соціального педагога у перші роки роботи.
4. Вибір основних напрямків професійної діяльності в перші роки роботи.
5. Професійне інформування і самореклама шкільного соціального педагога.
6. Навести приклади діяльності психологічної служби в дошкільних навчальних закладах (скласти 5-6 анотацій до статей у фахових журналах).

Тема 2. Основи професійної діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі (2 год.).

1. Скласти паспорт методичного забезпечення робочого кабінету та основних напрямків роботи соціального педагога.
2. Розробити соціальний паспорт учнівського колективу.
3. Скласти бібліографію до теми «Функціональні обов'язки соціального педагога у загальноосвітніх навчальних закладах».

Змістовий модуль 2. Технологічне забезпечення діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення роботи психологічної служби загальноосвітнього навчального закладу (2 год.).

1. Здійснити аналіз нормативно-правової документації соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу. Створити карту інформації щодо нормативно-правової документації соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу.
 - Положення «Про психологічну службу системи освіти України (наказ МОН України від 03.05.1999 р. № 127).
 - Лист МОН України «Про планування діяльності, ведення документації і звітності усіх ланок психологічної служби системи освіти України від 27.08.2000 р. №1/9-352).

- Наказ МОН України «Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України» від 07.06.2001 р. № 439.
 - Положення «Про психологічну службу системи освіти України» (наказ МОН України від 09.07.2001 р. № 570/576.
 - Лист МОН України «Про особливості діяльності практичних психологів (соціальних педагогів) загальноосвітніх навчальних закладів» № 1/9-272 від 02.08.01 р.
 - Про затвердження положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших закладів (наказ МОН України від 19.10.2001 р. № 691).
 - Лист МОН України «Про атестацію практичних психологів (соціальних педагогів) загальноосвітніх навчальних закладів та центрів практичної психології і соціальної роботи» від 13.12.2001 р. № 1/9-439).
 - Лист МОН України «Про дотримання нормативно-правових документів, що регламентують діяльність психологічної служби» від 14.03.2002 р. № 01-05/10-425.
 - Лист МОН України « Про планування діяльності соціального педагога психологічної служби закладу освіти» від 15.09.2003 р. № 337.
 - Лист «Про внесення змін і доповнень до нормативів чисельності практичних психологів та соціальних педагогів навчальних закладів» від 18.08.2003 р. № 1/9-385.
 - Лист МОН України «Організаційно-методичні засади Положення по психологічну службу системи освіти України» від 04.08.2009 р. № 1/9-515.
 - Наказ МОН України «Про орієнтири діяльності працівників психологічної служби системи освіти у 2010-2011 навчальному році» від 05.08.2010 р. № 1/9-516.
2. Підготувати перелік державних та міжнародних нормативно-правових документів, що регулюють діяльність соціального педагога.
 3. Скласти класифікацію документації соціального педагога.
 4. Скласти основні види організаційно-методичної документації.
 5. Скласти план профілактичної роботи відповідно віку.
 6. Створити робочий календар соціального педагога.

Тема 4. Функціональні обов'язки і основні види діяльності соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі (2 год.).

1. Розробити модель роботи соціального педагога з учнями молодшого, середнього та старшого шкільного віку з урахуванням його основних функцій.
2. Скласти перелік заходів у роботі соціального педагога, спрямованих на виконання Комплексної програми профілактики злочинності та Загальнодержавної програми забезпечення профілактики Віл-інфекції, лікування, догляду та підтримки Віл-інфікованих і хворих на СНІД на 2009-2013 роки (затверджено Законом України від 19 лютого 2009 року № 1026-

VI)., Комплексної програми профілактики запобігання поширенню алкоголізму, наркоманії, токсикоманії та СНІДу.

№	Заходи	Вікова категорія	Дата проведення	Відповідальний

Змістовий модуль 3. Зміст роботи соціального педагога в шкільному середовищі.

Тема 5. Теоретичні основи системи організації соціально-педагогічної діяльності у навчальному закладі (3 год.).

1. Розкрити системний підхід в діяльності соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу.
2. Розкрити зміст та механізм організації роботи з учнями таких категорій:
 - учні-сироти, та учні, позбавлені батьківського піклування;
 - учні з багатодітних сімей;
 - учні з неповних сімей;
 - учні, які мають обмежені фізичні можливості;
 - учні з неблагополучних родин;
 - учні з малозабезпечених родин;
 - учні з сімей трудових мігрантів;
 - учні з сімей, які опинились у складних життєвих обставинах.

Тема 6. Організація професійної взаємодії соціального педагога в шкільному середовищі крізь призму реалізації його основних функцій (3 год.).

1. Написати алгоритм взаємодії соціального педагога, психолога, педагогічного колективу та адміністрації загальноосвітнього навчального закладу в організації соціально-педагогічного супроводу учнів соціально незахищених категорій.
2. Побудувати модель реалізації професійного співробітництва соціального педагога з учителями.
3. Спроекувати варіант навчання взаємодії у загальноосвітньому навчальному закладі для роботи з батьками.

Тема 7. Організація соціально-педагогічної діяльності в закладах інтернатного типу (2 год.).

1. Розробити посадову інструкцію соціального педагога, який працює в закладі інтернатного типу.
2. Скласти програму роботи соціального педагога з підготовки учнівської молоді шкіл-інтернатів до самостійного життя.
3. Підготувати розгорнутий план заняття для учнів, які навчаються в закладі інтернатного типу на тему «Навчатися поруч і не бути байдужим».

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Зміст індивідуальної роботи

№	Зміст індивідуальної роботи
1.	Написання рефератів
2.	Написання творчого проекту «Зміст, форми та методи соціально-педагогічної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі з різними категоріями проблемних учнів»

Тематика рефератів:

1. Зміст соціально-педагогічної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі з дітьми, які зазнали насилля.
2. Психолог та соціальний педагог – необхідні суб'єкти навчально-виховного простору сучасної школи.
3. Проектний підхід у роботі шкільного соціального педагога як засіб саморегуляції фахівця психологічної служби.
4. Соціально-педагогічна робота щодо захисту прав дітей трудових мігрантів.
5. Медіація у роботі соціального педагога – ефективна методика вирішення конфліктів в учнівському колективі.
6. Саморозвиток особистості соціального педагога.
7. Технології превентивного виховання у роботі шкільного соціального педагога.
8. Зміст гендерного виховання учнів загальноосвітнього навчального закладу.
9. Особливості соціально-педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями.
10. Робота соціального педагога з важковиховуваними підлітками у загальноосвітньому навчальному закладі.
11. Профілактичні програми попередження негативних явищ серед учнівської молоді.
12. Організація роботи соціального педагога з громадськістю.
13. Діяльність соціального педагога як посередника у системі взаємодії «учень-сім'я-суспільство».
14. Особливості роботи соціального педагога з сім'ями учнів, які мають труднощі в адаптації.
15. Робота шкільного соціального педагога щодо активізації педагогічних можливостей сім'ї.
16. Організація роботи соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу щодо формування здорового способу життя серед учнів.

17. Зміст психолого-педагогічного супроводу педагогічного процесу у школі: робота з освітніми та розвивальними програмами.
18. Проблема психолого-педагогічної взаємодії в умовах загальноосвітнього навчального закладу.
19. Індивідуальне консультування учнів із проблемами поведінки у роботі шкільного соціального педагога.
20. Особливості роботи соціального педагога з батьками учнів з особливими потребами у загальноосвітній школі.
21. Соціальний педагог – провідна особа у здійсненні соціально-педагогічного патронажу.

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

АУДИТОРНА РОБОТА									САМОСТІЙНА РОБОТА			РАЗОМ
Форма контролю – поточне оцінювання									Форма контролю – контрольна робота			
ЗМ 1		ЗМ 2		ЗМ 3					ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	100
Т 3	Т 4	Т 7	Т 8	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 1-2	Т 5-6	Т 9-10, 16	
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	12	
72									28			100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЗА ШКАЛОЮ ECTS

А (Відмінно)	90 – 100	Видатна робота з мінімальними помилками
В (Дуже добре)	83 – 89	Вище середнього стандарту, але з деякими незначними помилками
С (Добре)	75 – 82	В цілому гарна робота, але з помітними помилками
Д (Задовільно)	68 – 74	Пристойно, але зі значними помилками
Е (Достатньо)	60 – 67	Задовольняє мінімальні вимоги
FX (Не задовільно)	35 – 59	Необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання (доопрацювати)
F (Не задовільно)	0 – 34	Необхідна значна подальша робота (повторний курс навчання з дисципліни)

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Історія становлення вітчизняної психологічної служби як системи психологічної допомоги у сфері освіти.
2. Етапи становлення і розвитку професії «соціальний педагог» у загальноосвітніх навчальних закладах України.
3. Завдання, структура та управління, зміст діяльності психологічної служби. Положення про психологічну службу системи освіти України.
4. Роль і функції психологічної служби в системі освіти.
5. Спеціалізації в роботі соціального педагога.
6. Предмет професійної діяльності соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу.
7. Основні напрямки соціально-педагогічної діяльності в навчальному закладі. Розподіл обов'язків соціального педагога за профілем діяльності (охорона здоров'я та гігієна, профілактика шкільної та соціальної дезадаптації, дозвіллева діяльність, педагогічна просвіта та робота з батьками, опіка та піклування тощо).
8. Документація соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу.
9. Нормативно-правові документи, які регламентують роботу психологічної служби.
10. Психологічний супровід національних, державних та регіональних програм.
11. Нормативно-правові документи, які забезпечують роботу соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу з різними категоріями учнів.
12. Нормативно-правові документи захисту дитинства.
13. Інструментарій соціального педагога.
14. Посадові обов'язки соціального педагога середньої школі. Професійний статус соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі.
15. Основні функції та види діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі.
16. Основний зміст роботи соціального педагога у навчальному закладі (психологічний супровід розвитку дітей та учнівської молоді, участь у виховній роботі загальноосвітнього навчального закладу, робота з оптимізації навчально-виховного процесу).
17. Хронометраж соціально-педагогічної діяльності (розрахункові норми, вимоги).
18. Організація взаємодії соціального педагога з практичним психологом загальноосвітнього навчального закладу.
19. Організація співпраці соціального педагога з класним керівником навчального закладу.
20. Організація взаємодії соціального педагога з адміністрацією закладу.
21. Організація взаємодії соціального педагога з батьками учнів.
22. Взаємодія соціального педагога з учителями-предметниками.

23. Зовнішні зв'язки соціального педагога. Професійна взаємодія соціального педагога із закладами, що забезпечують соціальний захист.
24. Система інтернатних закладів в Україні.
25. Методика роботи закладу інтернатного типу.
26. Методи роботи вихователів в інтернатних закладах.
27. Напрямки роботи соціального педагога в закладах інтернатного типу.
28. Школа як відкрита соціально-педагогічна система.
29. Сутність соціально-педагогічної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі.
30. Соціально-педагогічні функції педагогічного колективу (соціального педагога, директора школи, заступника директора з виховної роботи, заступника директора з навчально-виховної роботи, класного керівника, учителя-предметника).
31. Професійні і особистісні якості соціального педагога.
32. Основи професійного спілкування соціального педагога.
33. Критерії ефективності діяльності соціального педагога.
34. Професійно-етична культура соціального педагога.
35. Нормативно-правова документація соціального педагога.
36. Спеціальна документація соціального педагога (паспорт навчального закладу, класів та окремого класу; соціальний паспорт сім'ї; соціальний паспорт багатодітної родини; соціальний паспорт учня навчального закладу; акт обстеження житлово-побутових умов сім'ї неповнолітнього; соціально-педагогічна карта учня; індивідуальна картка соціально-психологічного вивчення особистості учня; соціально-педагогічна характеристика підлітка; характеристика на учня та його сім'ю).
37. Організаційно-методична документація соціального педагога (графік роботи фахівця, робочі плани, звіти).
38. Сутність діагностичної та прогностичної функції соціального педагога.
39. Зміст консультаційної функції.
40. Захисна функція.
41. Соціально-перетворювальна та профілактична функції.
42. Організаційна функція. Зв'язки з громадськістю.
43. Сутність поняття «дитинство», «захист». Мета та завдання соціально-педагогічного захисту дитинства. Категорії дітей, що потребують соціально-педагогічного захисту.
44. Нормативно-правові документи і концепції захисту дитинства.
45. Функції та напрями соціально-педагогічної діяльності щодо захисту дитинства.
46. Школа і сім'я – провідні інститути соціалізації особистості дитини.
47. Робота школи і сім'ї в соціально-педагогічному захисті дитинства.
48. Методика виявлення обдарованості дитини в діяльності соціального педагога.
49. Функції соціального педагога у роботі з обдарованими учнями.
50. Напрямки, форми та методи роботи соціального педагога з обдарованими учнями.

51. Причини та форми прояву девіантної поведінки підлітків і молоді.
52. Зміст, форми і методи соціально-педагогічної діяльності з підлітками, які мають девіантну поведінку у загальноосвітньому навчальному закладі.
53. Виявлення учнів групи ризику в учнівському колективі.
54. Організація виховної взаємодії соціального педагога з девіантними підлітками.
55. Форми співпраці соціального педагога з батьками учнів.
56. Організація просвітницької роботи з батьками. Основні напрямки роботи.
57. Консультативний напрямок у роботі з батьками.
58. Діагностика у роботі соціального педагога з батьками.
59. Планування та організація роботи з проблемними сім'ями.
60. Диференційований підхід до сім'ї у діяльності соціального педагога.
61. Діалогове спілкування: соціальний педагог, сім'я, школа.
62. Сутність і характеристика «сім'ї, яка опинилась в складних життєвих обставинах». Визначення поняття «криза». Класифікація криз в сім'ї.
63. Етапи організації роботи соціального педагога з сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах.
64. Формування та використання банку даних сімей, які опинились у складних життєвих обставинах соціальним педагогом у професійній діяльності.
65. Формування міжвідомчої співпраці у здійсненні соціально-педагогічного супроводу сімей, які опинились у складних життєвих обставинах.
66. Форми і методи роботи соціального педагога з сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах.
67. Нормативно-правова база щодо здійснення соціального супроводу сімей, які опинились у складних життєвих обставинах.

СЛОВНИК¹

Алгоритм вивчення сім'ї – сукупність послідовних дій соціального педагога у роботі з сім'єю, яка включає наступні характеристики: 1) прізвище, ім'я, по батькові кожного члена сім'ї; склад сім'ї (повна, неповна, одна дитина в сім'ї, багатодітна сім'я, батьки розлучені тощо); житлово-побутові умови; матеріальне забезпечення, виховний потенціал сім'ї (сильний, нестійкий, слабкий, негативний); 2) характер взаємин у сім'ї: між дорослими членами сім'ї (гармонійні, компромісні, конфліктні, нестійкі тощо); між іншими членами сім'ї й дитиною (обожнювання, турбота, довіра, дружба, відчуження, незалежність тощо); позиція дитини у сім'ї («кумир сім'ї», об'єкт постійних сварок, належить сама собі, грає роль Попелюшки тощо); 3) ставлення дитини до батьків (цінує сімейні взаємини, батьки авторитетні, ставиться байдуже, ставиться з повагою, тягнеться до одного з членів сім'ї). Рекомендується визначити ті проблеми в сім'ї, які негативно впливають на дитину.

Бесіда – метод отримання інформації про особистість за допомогою словесного спілкування за спеціально розробленою програмою.

Відхилення у поведінці – соціологічний термін, що визначає вияви поведінки, які не відповідають або суперечать прийнятим у суспільстві нормам, етичним еталонам і рольовим функціям.

Взаємодія соціального педагога – філософська категорія, що відображає процеси взаємовпливу об'єктів, їхню обумовленість і породження одним об'єктом іншого. Взаємодія, що виявляється у співпраці з різними соціальними інститутами, здійснюється у руслі соціально-педагогічної допомоги, підтримки, турботи. У закладі освіти соціальний педагог взаємодіє з директором закладу, заступником директора, психологом, вихователями, логопедом-дефектологом, батьками дітей. Взаємодія із закладами, що забезпечують соціальний захист – заступник голови адміністрації із соціальних питань, співробітники відділів освіти, співробітники відділу соціального захисту, інспектори у справах дітей, фахівці соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді, фахівці лікувальних закладів.

Графік роботи соціального педагога – документ, оформлений відповідно до листа МОН України від 27.12.06 № 862. У графіку враховуються нормативи часу роботи соціального педагога і проставляються з розрахунком 8-

¹ Складено автором за: Кохановский В.П. Философия и методология науки. – Ростов н/Д: «Феникс», 1999; Проектирование систем внутришкольного управления: Пособие для руководителей образовательных учреждений и территориальных образовательных систем / Под ред. А.М. Моисеева. – М.: Педагогическое общество России, 2001; Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997; Философская энциклопедия: в 5 т. / Под ред. Ф.В. Константинова. – М.: Сов. Энцикл., 1970; Новий тлумачний словник української мови у трьох томах / [укладачі Василь Яременко, Оксана Слітушко]. – вид. 2-ге, виправ. – Київ: Аконт, 2003.

годинного робочого дня. Графік розміщується в загальнодоступному місці з конкретизацією годин, призначених для робіт з дітьми, вихователями, батьками.

Девіантна поведінка – дії і вчинки людей, соціальних груп, що суперечать соціальним нормам або визнаним шаблонам і стандартам поведінки.

Дезадаптація – результат низького рівня соціальної адаптації до соціального середовища.

Діагностика – спеціально організований процес пізнання, під час якого збирається інформація про вплив на особистість і соціум соціально-психологічних, екологічних і соціальних факторів.

Діагностика соціально-педагогічна – теорія і практика виявлення соціально-педагогічних характеристик людини, групи людей.

Етика соціально-педагогічної діяльності – норми етичної поведінки спеціалістів із соціально-педагогічної роботи, які є основою їхньої професійної діяльності з метою розвитку потенціалу та можливостей особистості, а також задоволення людських потреб.

Захист дитинства – комплекс державних заходів і зусиль громадських організацій щодо законодавчого закріплення прав дітей, що орієнтується на пріоритет дітей, необхідність першочергової уваги до їх фізичного і духовного розвитку, гарантування особистих прав дітей, прав у сім'ї та суспільстві.

Консультація – професійна допомога клієнту (дітям, учням, адміністрації, вихователям, батькам – особам, які займаються вихованням дитини) у пошуку розв'язання проблемної ситуації.

Компетентність – 1) поглиблене знання; 2) стан адекватного виконання завдання; 3) здатність до актуального виконання діяльності тощо. У сфері соціально-педагогічної роботи компетенцію розглядають як знання та навички, необхідні для виконання специфічної ролі спеціаліста в межах організації або агенції, що допомагають їй виконувати свою місію.

Культура соціального педагога – повсякденне проявлення соціальним педагогом як особистістю опанованого соціально-педагогічного досвіду, накопиченого в суспільстві, в професійній діяльності.

Моделювання – теоретико-пізнавальний процес, який здійснюється на основі абстрактно-логічного мислення. Модельне мислення спрямоване на створення чогось нового і покращення існуючого становища об'єкта.

Модель – у філософії та методології науки розглядається як «аналог визначеного фрагменту реальності, породження людської культури, концептуально-теоретичних образів», «представник», «замісник» оригіналу у пізнанні і на практиці. У соціальних науках під моделлю розуміється «символічне відображення структури, типу поведінки і зразків взаємодії в соціальних процесах». Навчальна модель є умовним образом (зображенням, схемою, описом тощо) об'єкта (або системи об'єктів), який зберігає зовнішню схожість і пропорції частини при певній систематизації й умовності засобів зображення.

Нормативно-правова база соціально-педагогічної роботи – сукупність законодавчих актів, документів, а також накази, договори, інструкції, правила,

статути тощо, у яких подано тлумачення основних цінностей, принципів, мети, понять соціально-педагогічної роботи, викладено положення, що регламентують діяльність та взаємодію суб'єктів цієї роботи, визначено зміст, технології соціальних послуг.

Обдарованість – індивідуальна потенційна своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності.

Об'єкти соціально-педагогічної діяльності – окремі особи (дитина, підліток, молода людина, доросла людина) чи соціальні групи (сім'я, дитяча та молодіжна група чи колектив, неформальне об'єднання), які потребують допомоги та підтримки в процесі їхнього соціального становлення та розвитку, інтеграції в суспільство та яким адресовані цілеспрямовані чи стихійні соціально-педагогічні впливи.

Організаційно-педагогічна діяльність – діяльність, спрямована на забезпечення ефективної реалізації соціально-педагогічної діяльності, шляхом координації виховних впливів суб'єктів навчально-виховного процесу у педагогічному середовищі у змінюваних педагогічних умовах. Організаційно-педагогічна діяльність передбачає залучення соціальним педагогом усіх учасників навчально-виховного процесу і спрямування їхніх виховних зусиль на вирішення завдань соціально-педагогічної діяльності.

Ця діяльність полягає у створенні соціальним педагогом цілісної та впорядкованої системи дій взаємопов'язаних компонентів, що сприяє розвитку особистості учня. Даний вид діяльності допомагає організаційно впорядкувати соціально-педагогічну діяльність. Тобто, організаційно-педагогічна діяльність соціального педагога є першоосновою соціально-педагогічної.

Організаційна діяльність соціального педагога (управлінська діяльність) – це цілеспрямована діяльність суб'єктів освітнього процесу, якою управляє соціальний педагог, з метою досягнення соціального благополуччя кожної особистості. Ця діяльність спрямована на створення і впорядкування взаємозв'язків з педагогічним колективом, батьками учнів та іншими спеціалістами різних галузей з метою регламентування діяльності усіх її учасників у межах реалізації фахівцем своїх професійних функцій.

Правова компетентність соціального педагога – важлива інтегративна характеристика особистості, підґрунтям якої виступають її знання та досвід поведінки у правовій сфері життєдіяльності, а виявом – спроможність орієнтуватися в ситуаціях, пов'язаними із правовими відносинами.

Проблемна соціально-педагогічна ситуація – суперечність, що виникає у соціально-педагогічній реальності, та вимагає наукового осмислення для прийняття дійових заходів стосовно її розв'язання.

Профілактика соціальна – діяльність, спрямована на запобігання виникненню, поширенню чи загостренню негативних соціальних явищ та їх небезпечним явищам.

Сім'я соціального ризику – соціально незахищена сім'я, яка потребує підтримки соціальних служб.

Складні життєві обставини – ситуація чи обставина, які неможливо об'єктивно подолати самотійно (інвалідність, часткова втрата рухової

активності у зв'язку із старістю або станом здоров'я, самотність, сирітство безпритульність, відсутність житла або здоров'я, насильство, малозабезпеченість, стихійне лихо, катастрофа, психологічний чи психічний розлад).

Система – як базове поняття системного підходу являє собою сукупність об'єктів, взаємодія яких обумовлює наявність нових інтегративних якостей, які не є характерними для утворюючих її частин, компонентам. Система здійснення організаційно-педагогічної діяльності націлює, в першу чергу, на встановлення взаємозв'язків між різними суб'єктами соціально-педагогічної діяльності. По-друге, даний підхід дозволяє знайти і вивчити системні компоненти, які здійснюють свою роботу на належному рівні, а також нейтралізувати внутрішні і зовнішні дезорганізуючі системи. По-третє, системний підхід дозволяє більш продумано і обґрунтовано визначати мету, передбачати умови для виконання поставлених завдань та здійснювати контроль за їхнім виконанням.

Система організаційно-педагогічної діяльності соціального педагога – система відносин, яка включає в себе визначену кількість інших систем, які в свою чергу є невід'ємними компонентами системи організаційно-педагогічної діяльності фахівця на мікро- і макрорівнях.

Соціалізація – процес входження людини в суспільство разом із його соціальними зв'язками та інтеграцією в різні типи соціальних спільнот, унаслідок чого відбувається становлення соціального індивіда. У процесі соціалізації формуються соціальні якості, цінності, знання, навички людини.

Соціальний педагог – спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або навчально-виховної діяльності; здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організовує їх взаємодію об'єднує зусилля з метою створення в соціальному середовищі умов для всебічного розвитку дітей підлітків, молоді як особистості, їх благополуччя в мікросоціумі.

Соціально-педагогічна діагностика – виявлення умінь сформованості знань, умінь і навичок духовних цінностей і норм поведінки вихованця, а також рівня соціальної адаптованості особистості і комфортності умов її розвитку.

Соціально-педагогічна діяльність – різновид професійної діяльності, яка спрямована на створення сприятливих умов соціалізації, всебічного розвитку особистості, задоволення її соціокультурних потреб або відновлення соціально схвалених способів життєдіяльності людини.

Типи сімей – характеристика сімей, різних за досвідом сімейного життя, структурою, внутрішньо сімейним кліматом, особливостями функціонування ціннісними орієнтаціями.

Умова – трактується як, з одного боку, сукупність об'єктів (речей, процесів, стосунків та ін.), необхідних для виникнення, існування або зміни якогось об'єкта, а з іншого – поняття «умови» розглядається як синонімічне поняттям «середовище», «обставини», «становище». Тобто, умови представлені і як чинники, які слугують причиною виникнення й існування певного об'єкта або суспільного явища, і як певне середовище, у якому розгортається процес. З

іншого боку, умова – це «...3. Необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь. ... 4. Обставини, особливості реальної дійсності, при яких відбувається або здійснюється що-небудь». Отже, умови забезпечують таку ситуацію, яка сприятиме реалізації певної діяльності.

Функції соціального педагога – передбачені кваліфікаційною характеристикою обв'язки та призначення фахівця. До основних функцій соціального педагога належать такі: діагностична, прогностична, консультаційна, охороно-захисна, профілактична, організаційна, соціально-перетворювальна.

* * *

Кредитно-модульна система організації навчального процесу – це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових одиниць (залікових кредитів).

Заліковий кредит – це одиниця виміру навчального навантаження необхідного для засвоєння змістових модулів або блоку змістових модулів.

Модуль – це задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу.

Змістовий модуль – це система навчальних елементів, що поєднана за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові.

Поточний контроль – оцінювання рівня знань, умінь та навичок студентів, що здійснюється у ході навчального процесу шляхом проведення усного опитування, контрольної роботи, тестування, колоквиуму тощо.

Модульний контроль – форма контролю, у якому підводиться підсумок роботи студента впродовж модуля.

Екзамен (залік) – форма підсумкового контролю, засвоєння студентом навчального матеріалу з окремої дисципліни за певний період відповідно до навчального плану.

Лекція – основна форма проведення навчальних занять у вищому навчальному закладі, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу. Як правило, лекція є елементом курсу лекцій, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів). Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або навчальних кабінетах з однією академічною групою. Індивідуальне навчальне заняття проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Консультація – форма навчального заняття, при якій студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи студентів, залежно від

того, чи викладач консультує студентів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань навчальної дисципліни. Індивідуальні завдання з окремих дисциплін (реферати, курсові роботи тощо) видаються студентам в терміни, передбачені вищим навчальним закладом. Індивідуальні завдання виконуються студентом самостійно при консультуванні викладачем.

Самостійна робота студента – основний засіб роботи студента по оволодінню навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.В. Безпалько – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
2. Василькова Ю.В. Социальная педагогика: Курс лекций: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю.В. Василькова, Т.А. Василькова. – 4-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 440 с.
3. Введення у професію соціального педагога: Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / [за заг. редакцією М.І. Приходько О.В. Федорової]. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 276 с.
4. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М. Завацька. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
5. Закревська Л. Перші кроки соціального педагога у школі. На допомогу соціальному педагогу-початківцю / Л. Закревська. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2005. – 52 с.
6. Капська А.Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: Навчально-методичний посібник / А.Й. Капська. – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.
7. Рудь М.В. Соціально-педагогічна робота в загальноосвітній школі: Навчально-методичний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / М.В. Рудь. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 198 с.
8. Соціальна педагогіка: Підручник / За ред. проф. А.Й. Капської. – 4-те вид. виправ. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
9. Харченко С.Я. Соціально-педагогічні технології: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С.Я. Харченко, Н.П. Краснова, Л.П. Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 552 с.

Додаткова:

3. Аббасова А.А. Роль социального педагога в работе с неблагополучной семьей / А.А. Аббасова // Ученые записки Педагогического института Саратовского государственного университета им. Н.Г. Чернышевского. Серия: Психология. Педагогика. – 2009. – Том 2. – Вып. 2. – С. 81–86.
4. Абетка соціального педагога / [укладач В.В. Волканова]. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 235, [5] с.
5. Аванесов В.С. Определение, предмет и основные функции педагогической диагностики / В.С. Аванесов // Педагогическая диагностика. – 2002. – № 1. – С. 41–43.
6. Акстманн К. Социально-педагогическая работа с семьей / К. Акстманн // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2002. – № 1. – С. 85–93.

7. Архипова С.П. Фасилітативна взаємодія – актуальний аспект роботи соціального педагога / С.П. Архипова, І.М. Литвин // Актуальні проблеми підготовки фахівців у галузі соціально-педагогічної діяльності: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 5-7 листопада 2009 року / [За ред. А.І. Конончук]. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2009. – С. 7–8.
8. Балужева Н.Н. Социальный педагог – музеолог / Н.Н. Балужева // Развитие социальной работы: вопросы теории и практики. Материалы научно-практической конференции. – Ярославль, 2000. – С. 109–110.
9. Баркан А.И. Практическая психология для родителей, или как научиться понимать своего ребенка / А.И. Баркан. – М., 2000. – 432 с.
10. Белова О. Нормативна документація соціального педагога / О. Белова, Л. Письмак. – К.: Шк. світ, 2008. – 120 с.
11. Белоліпцева О.В. Соціально-педагогічна робота з сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах / О.В. Белоліпцева // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. – Чернігів, ЧНПУ, 2011. – С. 19–21. – (Серія: Педагогічні науки).
12. Бочарова В.Г. Профессиональная социальная работа: личностно-ориентированный подход / В.Г. Бочарова. – М.: АСОПиР РФ, 1999. – 184 с.
13. Вовчик-Блакитна О.О. Індивідуальні особливості емоційного розвитку дитини: стратегії педагогічного супроводу / О.О. Вовчик-Блакитна // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 4. – С. 1–4.
14. Волканова В. Абетка соціального педагога / В. Волканова // Соціальний педагог. – 2012. – № 2. – Спец. випуск.
15. Гончаров В.Л. Домашнє насильство: як захистити дитину / В. Гончаров, О. Мурашкевич. – К.: Шк. світ, 2009. – 120 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
16. Гончарова Т. Неблагополучные семьи и работа с ними / Т. Гончарова // Народное образование. – 2002. – № 6. – С. 161–169.
17. Городнова Н.М. Положення про кабінет практичного психолога в закладах освіти / Н.М. Городнова // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 1. – С. 27.
18. Губенко О.О. Інтерактивні форми роботи з батьками шестирічних першокласників / О.О. Губенко, Л.В. Мельничук // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 10. – С. 36–72.
19. Дементьева И. Дети, нуждающиеся в государственной помощи и поддержке / И. Дементьева, Т. Шульга // Социальная педагогика. – 2003. – № 3. – С. 69–72.
20. Дмітрієва О.А. Проблеми організації діяльності психолога в системі освіти: погляд із середини / О.А. Дмітрієва // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2009. – № 1. – С. 3–5.

21. Документація психолога / [Упорядник Т.Гончаренко]. – 2-ге вид. стереотипне. – К.: Ред. Загальнопед. газ., 2005. – 120 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
22. Дорогіна О.В. Практична психологія як галузь професійної діяльності / О.В. Дорогіна // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / [За ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича]. – Ужгород, 1999. – Ч. I. – 226–229 с.
23. Дубровина І.В. Шкільна психологічна служба: Проблеми теорії та практики / І.В. Дубровина / [Науч.-исслед. ин-т общей и педагогической психологии Акад. пед. наук СССР]. – М.: Педагогика, 1991. – 232 с.
24. Жданова Р.А. Содержание и формы входной диагностики в начальной школе / Р.А. Жданова // Педагогическая диагностика. – 2006. – № 4. – С. 97–107.
25. Журавель Т.В. Застосування методу казкотерапії у профілактичній роботі / Т.В. Журавель // Діти-батьки-сім'я. – К.: Наук. світ, 2006. – Випуск 5. – С. 33–35.
26. Журавлева Г.И. Совместная работа школы и семьи в деле обучения и воспитания детей / Г.И. Журавлева // Школа. Рабочая книга преподавателя. – 2002. – № 1/46. – С. 60–62.
27. Загородня Л.П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу / Л.П. Загородня, С.А. Тітаренко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 319 с.
28. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України / [Упоряд. В.Г. Панок, І.І. Цушко, А.Г. Обухівська]. – К.: Шк. світ. – 2008. – 256 с.
29. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України / [Упоряд. Панок В.Г., Цушко І.І., Обухівська А.Г.]. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 436 с.
30. Зинченко В.П. Психологическая педагогика / В.П. Зинченко. – Самара: Самарский Дом печати, 1997. – 235 с.
31. Капська А.Й. Соціальна діагностика – одна зі складових професійної діяльності соціального працівника / А.Й. Капська // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 4–11.
32. Клемантович І. Новая профессия – социальный педагог / І. Клемантович // Школа. – 1998. – № 3. – С. 8–14.
33. Ковальчук М. Право на захист від жорстокого поводження та всіх форм насильства щодо неповнолітніх / М. Ковальчук // Рідна школа. – 2007. – № 2. – С. 15–18.
34. Колесникова О.В. Щодо проблем організації соціально-педагогічної роботи в загальноосвітній школі / О.В. Колесникова // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2005. – №3 (11). – Липень-вересень. – С. 58–67.
35. Колесникова О.В. Місце і роль соціального педагога в сучасній загальноосвітній школі / О.В. Колесникова // Проблеми освіти: Науково-

- методичний збірник. – К.: Науково-методичний центр вищої освіти, 2007. – Спец. вип. – 264 с.
36. Колесникова О.В. Організаційно-педагогічні умови діяльності соціальної психолого-педагогічної служби в загальноосвітній школі / О.В. Колесникова // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2009. – Ч. 2. – С. 169–176.
 37. Колесникова О.В. Соціально-педагогічний патронаж у загальноосвітньому навчальному закладі / О.В. Колесникова // Ідея опіки дітей і молоді в історичній науці: збірник наукових праць. Матеріали Міжнародної наукової конференції 24-25 листопада 2005 р., м. Івано-Франківськ. – Івано-Франківськ, 2005. – С. 225–229.
 38. Колесникова О.В. Структура діяльності шкільної соціальної психолого-педагогічної служби / О.В. Колесникова // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2010. – Ч. 1. – С. 90–100.
 39. Колесникова О.В. Шкільна соціальна психолого-педагогічна служба, її роль в роботі з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування / О.В. Колесникова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка. Соціальна робота. Матеріали Міжнародної практичної конференції 22-23 вересня 2005 року, м. Ужгород. – Ужгород: УжНУ, 2005. – С. 46–48.
 40. Колесникова О.В. Соціальний педагог в школі / О.В. Колесникова // Виховна робота в школі: науково-методичний журнал. – 2007. – № 1 (27). – Січень. – С. 27–29.
 41. Кравченко Т. Взаємодія сім'ї – проблема сучасності / Т. Кравченко // Рідна школа. – 2005. – № 9–10. – С. 24–26.
 42. Кравченко Т.В. Допомога батькам у вихованні дітей: Методичні рекомендації для соціальних працівників / Т.В. Кравченко, І.М. Трубавіна. – К.: ДЦССМ, 2004. – 100 с.
 43. Краснова Н. Напрями та типові технології діяльності соціального педагога в загальноосвітній школі / Н. Краснова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 1. – С. 71–82.
 44. Кутнякова І.С. Сім'я як об'єкт соціально-педагогічного впливу / І.С. Кутнякова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 4. – С. 60–65.
 45. Ліпсюк А. Пропозиції щодо планування діяльності соціальних педагогів / А. Ліпсюк // Соціальний педагог. – 2008. – № 12 (24). – С. 22–24.
 46. Лохвицька Л. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в процесі сюжетно-рольових ігор / Л. Лохвицька, Н. Карцева // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Сковороди: Зб. наук. пр. / редкол. В.П. Коцур [та ін.]. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. 19: Педагогіка. Психологія. Філософія. – С. 129–133.

47. Луковська С. Модель роботи соціального педагога. Система соціального патронажу сім'ї / С.Луковська // Соціальний педагог. – 2009. – № 1. – С. 37–54.
48. Лушин П.В. Толерантность и модели психологической службы в существующей образовательной системе: экпсихологическая перспектива / П.В. Лушин // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 6. – С. 1–3.
49. Макаревич О. Робота соціального педагога з сім'єю / О. Макаревич // Соціальний педагог. – 2008. – № 12 (24). – С. 25–27.
50. Максименко Ю.Б. Освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця з соціальної роботи / Ю.Б. Максименко, Т.І. Маліненко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 10. – С. 43–48.
51. Малых С.Б. Психологическая служба в системе образования Германии / С.Б. Малых, А.Н. Шапкина // Вопросы психологии. – 2004. – № 5. – С. 127–140.
52. Маркина И.В. Неблагополучные семьи – какие они? / И.В. Маркина // Социальная работа. – 2009. – № 3. – С. 21–24.
53. Методика и технологии работы социального педагога : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / [Б.Н. Алмазов, М.А. Беляева, Н.Н. Бессонова и др.]; Под ред. М.А. Галагузовой, Л.В. Мардахаева. – 2-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – С. 72.
54. Методология и методы социально-педагогических исследований: Научное, учебно-методическое пособие / [С.Я. Харченко, Н.С. Кратинев, А.Н. Чиж, В.А. Кратинова]. – Луганск: Альма-матер, 2001. – 216 с.
55. Моїсеєнко К. Професійна діяльність соціального педагога: метод. посіб. / К. Моїсеєнко. – К.: Шк. світ, 2009. – 120 с.
56. Мустаева Ф. Основной этический принцип социального педагога – любовь к детям / Ф. Мустаева // Социальная педагогика. – 2004. – № 1. – С. 102–104.
57. Нагавкина Л. Планирование социально-педагогической работы / Л. Нагавкина // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 39–48.
58. Олексюк Н.С. Діяльність соціального педагога – важлива умова налагодження позитивно спрямованої взаємодії в сім'ях військовослужбовців / Н.С. Олексюк // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 45–53.
59. Пашнев Б.К. Планирование деятельности практическими психологами учреждений образования города / Б.К. Пашнев // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 2–3. – С. 25–27.
60. Петрушова Н.А. Социально-педагогическая работа с семьей / Н.А. Петрушова // Развитие социальной работы: вопросы теории и практики. Материалы научно-практической конференции. – Ярославль, 2000. – С. 123–124.
61. Планування роботи вихователя ДНЗ за Базовою програмою «Я у Світі» / [Уклад. Швайка Л.А., Шевцова О.А.]. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 399 с.

62. Работа с кризисными семьями: возвращение домой // Социальная педагогика. – 2006. – № 1. – С. 51–57.
63. Симонов В.П. Педагогический менеджмент: 50 НОУ-ХАУ в управлении педагогическими системами: учеб. пособие / В.П. Симонов. – 3-е изд., испр. и доп. – М., 1999. – 427 с.
64. Социально-психологическая служба в образовательно-воспитательных учреждениях Украины / [Ю.Б.Максименко, И.П. Колесник, Л.В.Хомик, В.П. Покась, А.С. Аблятипов, Е.П. Беловицкая, В.Н. Норченко]. – К.: РУНЦ «ДИНИТ», 2001. – 100 с.
65. Социальный педагог: проблемы подготовки и профессионального становления / [Под. ред. М.Н. Акимовой]. – Самара: Издательство СИПКРО, 2001. – 164 с.
66. Соціальна робота з неблагополучними сім'ями. – Дніпропетровськ: Державний ЦСССДМ, Дніпропетровський обласний ЦСССДМ, 2003. – 71 с.
67. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: навч. посіб. / І.М. Трубавіна. – К. : ДЦССМ, 2008. – 132 с.
68. Трубавіна І.М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками: Науково-методичні матеріали для працівників соціальних служб, учителів, соціальних педагогів, студентів педагогічних вузів / І.М. Трубавіна. – Київ: УДЦСССМ, 2000. – 88 с.
69. Трубавіна І.М. Методи вивчення сім'ї: Науково-методичні матеріали / І.М. Трубавіна, Н.А. Бугаєць / [За ред. І.М. Трубавіної]. – Х.: УДЦСС, 2001. – 68 с.
70. Трубавіна І.М. Родиноцентричний підхід до соціально-педагогічної діяльності з сім'єю / І.М. Трубавіна // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2008. – № 3. – С. 12–23.
71. Филатова Л. На вопросы жизни нужно отвечать незамедлительно и профессионально. Самообразование социального педагога – основа успешной деятельности / Л. Филатова // Социальная педагогика. – 2003. – № 4. – С. 88–90.
72. Чепмел Г. П'ять мов любові до дітей [пер. з англ. Н. Римська] / Г. Чепмен, Р. Кемпбел. – Львів: Свічадо, 2006. – 464 с.
73. Яковлева Л.Л. Социальная защита детства в деятельности детских организаций / Л.Л. Яковлева // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. – 1999. – № 1 (11). – С. 132–136.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Опис навчальної дисципліни	4
Структура залікового кредиту	5
Програма навчальної дисципліни	8
Лекційний курс	12
Практичні заняття.....	28
Самостійна робота	49
Індивідуальні завдання	52
Оцінювання навчальної діяльності студента.....	54
Питання до заліку.....	55
Словник	58
Література	64

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Навчально-методичне видання

Т.С. ОСТРЯНКО

**ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО
ПЕДАГОГА В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

*Навчально-методичний посібник для студентів,
які навчаються за напрямом підготовки
6.010106 «Соціальна педагогіка»
денної та заочної форми навчання*

Авторське редагування
Технічний редактор *В.М. Лозовий*

Підписано до друку 12.03.2014.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура TimesNewRomanCyr.
Ум. друк. арк. 4,5. Ум. фарб.-відб. 4,5. Обл.-вид. арк. 4,19.
Зам. 0081. Тираж 100 прим.

Видавець Лозовий В.М.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3759 від 14 квітня 2010 р.
14005, м. Чернігів, вул. Мстиславська, 56/34
Тел. (0462)972-661
www.lozovoy-books.cn.ua

Віддруковано ФОП Лозовий В. М.
14027, м. Чернігів, вул. Станіславського, 40